

Abstraktikirja / Book of Abstracts

Sisällysluettelo

Avauskeskustelu: Kestääkö maailma liikenteen sähköistymisen?	5
Kehittyvä työ	6
<i>Meaningful customer experience insights through manifold data</i>	7
<i>The diversity of necessity – the expressed necessities of new small venture owners</i>	8
<i>Suomen standardointipaneeli -pilottitutkimus</i>	9
<i>Miten organisoida hybridityö ohjelmistokehityksessä?</i>	10
<i>Digitaalisen transformaation vastustuksen johtaminen</i>	11
<i>Työn M&M -kortisto työn merkityksellisyyden tukena</i>	12
<i>Työpolkuohjaaja-valmennuksella kohti inklusiivista työyhteisöä</i>	13
<i>Kulttuuriperintö opiskelijoiden kotiutumisen tukena</i>	14
Lahden kaupungin ympäristöpalvelut ympäristötiedon tuottajana	15
<i>Salpausselkä Geopark kehittää kestäväen elämäntavan kasvatusta</i>	16
<i>Kaupunkimetsien maaperässä on monipuolinen sienilajisto</i>	17
<i>Liittääkö liito-orava Lahden metsissä myös tulevaisuudessa?</i>	18
<i>Lumen ja sulamisvesien laadun tutkimus Lahdessa ja Hollolassa</i>	19
<i>Pohjaveden laatua uhkaavat tekijät Lahdessa</i>	20
<i>Lahden Kymijärven kunnostus suljetulla alusvesisuodatuksella</i>	21
Makukysymys! Ruoka ja esteettinen osaaminen	22
<i>Ruoka uutena kaunotaiteena</i>	23
<i>Tarpeet, arvot ja maut lautasella - Taitojen ympäristöetiikasta</i>	24
<i>Miten ymmärtää esteettinen herkkyys? Esimerkkinä ruoan kokeminen</i>	25
<i>Viinin estetiikan alkeiden opettamisesta</i>	26
Mitä hyötyä yrityksille on yhteistyöstä yliopiston kanssa?	27
Muuttuva kaupunki	28
<i>Kiertotalouden edistämiskeinona huolenpito rakennuskannasta</i>	29
<i>Green neighbourhoods through participatory design</i>	30
<i>Päijät-Hämeiläisiä esteettömyysinnovaatioita</i>	31
Planetaarinen terveys	32
<i>Lahden kaupungin hankintojen luontojalanjälki</i>	33
<i>Lahden terveystieteiden käyttö Päijät-Hämeen hyvinvointialueen palveluissa</i>	34
<i>Terveyttä multaisilla sormilla?</i>	35
<i>Luontoaktiiviteeteista vaihtelevaa mikrobikontaktia nuorille</i>	36
<i>Voivatko mobiilipelit houkutella nuoria luontoon?</i>	37
Puhdas vesi ja ilma	38
<i>PFAS-yhdisteiden päästölähteet ja esiintyminen Porvoonjoessa</i>	39

<i>Transforming sewage sludge carbon to polyhydroxyalkanoates</i>	40
<i>Atrazine movement and persistence in groundwater of Laune Aquifer</i>	41
<i>Impacts of greenspace management on park soil carbon in Lahti</i>	42
<i>Positive feedback mechanism between biogenic VOCs and methane</i>	43
<i>Severe haze in Beijing may originate as far as 2000 km west</i>	44
Ruokaa ja tulevaisuuden kestävyysratkaisuja	45
<i>Biodiversity impact of Finnish food products</i>	46
<i>Kestävät ruokavalinnat Päijät-Hämeessä -kuluttajakyselyn tuloksia</i>	47
<i>Kestävyyden ulottuvuudet eri sukupolvien ruokavalinnoissa</i>	48
<i>Sääntely hiilidioksidin talteenoton esteenä</i>	49
<i>Suomen akkumateriaaliteollisuuden kestävyys nykytila</i>	50
Solmukohtia – keskusten ja kohtaamisten Päijät-Häme	51
<i>Päijät-Hämeen tutkija- ja tukiverkostot ja yhteisöt</i>	52
<i>Solmuja ja umpisolmuja</i>	52
<i>Lahden mittainen mies - August Fellman tehtailijana ja liikemiehenä</i>	52
<i>Paikkojen merkitykset ja vaikutukset yksilön hyvinvoinnille</i>	53
<i>Säätyläisnaisten toimintaverkostot 1800-luvun loppupuolella</i>	53
<i>Vauhtia ja viihdettä</i>	53
Sosiaalihuollon vaikuttavuus - hyvinvointia ja osallisuutta Päijät-Hämeen hyvinvointialueelle	54
<i>Tutkimustieto käyttöön! – Sosiaalihuollon suosituksien osahanke</i>	55
<i>Ikääntyneiden asiakasohjauksen vaikuttavuuspilotti</i>	56
<i>Mitä osallisuuden kokemukselle tapahtuu?</i>	57
<i>Kun apu ei riitä. Sosiaalityön vaikutus asiakkaan hyvinvointiin</i>	58
<i>Palvelutarpeen arvioinnin johtaminen</i>	59
Taide yhdyskuntasuunnittelussa - moniammatillista yhteistyötä rakentamassa	60
<i>Taideohjelmat kestävän julkisen taiteen mahdollistajina</i>	61
<i>Monialainen koulutus: Taide yhdyskuntasuunnittelussa</i>	62
<i>Yhdyskuntasuunnittelun ja taiteen suunnitteluprosessi</i>	63
Posterit	64
<i>Biomateriaalit ja elintarviketeknologia – TKI-lähtöinen koulutus</i>	66
<i>Improving biodiversity LCA of regenerative agriculture using eDNA</i>	67
<i>Materiaalikiertoklustereiden vahvistaminen</i>	68
<i>Työntajan haasteet kestävän työmatkaliikkumisen edistämässä</i>	69
<i>INSHAPE-hanke liikunta- ja hyvinvointialan yritysten tukena</i>	Error! Bookmark not defined.
<i>Osallisuuden vahvistamista yksilölähtöisesti ja yhteisöllisesti</i>	71
<i>Lasikuidun valmistuksessa syntyvän sivuvirran kierrätyksen hyödyt</i>	72
<i>Kestävämpää tavaralogistiikkaa haja-asutusalueille</i>	73
<i>Liikkuva Päijät-Häme 2030: Liikkumisen vallankumous yhteistyöllä</i>	74
<i>MAKE and make again – korjauksella ja kierrolla uutta arvoa</i>	75

Avauskeskustelu: Kestääkö maailma liikenteen sähköistymisen?

Keskustelijat:

Tutkimusjohtaja **Ville Naumanen**, Electric Mobility Research Center, LUT-yliopisto ja Kempower

Erityisasiantuntija **Ville Tikka**, Electric Mobility Research Center, LUT-yliopisto

Professori **Ville Uusitalo**, LUT-yliopisto

Professori **Pertti Kauranen**, LUT-yliopisto

auditorio 1 klo 9.00–9.55

Kehittyvä työ

auditorio 1 klo 10.55–12.05
ja
auditorio 1 klo 13.30–15.30

Scientific presentation

Markus Ahola, LAB University of Applied Sciences

Tarja Keski-Mattinen, LAB University of Applied Sciences

Mirja Kälviäinen, LAB University of Applied Sciences

Meaningful customer experience insights through manifold data

The presentation highlights the need to combine data from multiple sources to better understand customers through the preliminary results of extensive research projects done in LAB.

The scientific presentation discusses how integrating data analytics and qualitative customer research can improve customer experience (CX) insights. The CX has become an essential element for business success, and effective CX management merges quantitative and qualitative methods to collect actionable customer insights and enhance CX. While digitalization aids in collecting customer activity data, qualitative research provides context by explaining customer emotions and motivations. A thorough CX strategy should map customer journeys' stages, channels, and complexities to achieve high-quality CX understanding.

To investigate SMEs' current management of evolving customer behaviours, technologies, and digital touchpoints, empirical research has revealed knowledge gaps and challenges in understanding customer experiences. Proper protocols are needed to source valuable CX information from various channels. The presentation illustrates how the service design approach could help address data analytics and qualitative research to generate meaningful experiences.

Key words: Customer experience, Data-analytics, Qualitative customer research, SME

Scientific presentation

Jouni Suonpää, Cimson Oy

The diversity of necessity – the expressed necessities of new small venture owners

Small Business are important for the local economy. Many new entrepreneurs express necessity during the startup process. This study presents the necessities of NE's in Päijät-Häme region.

Purpose: The purpose of this study is to examine the motives of small new ventures and particularly the expressed necessities behind the startup process. Traditionally Necessity entrepreneurship is defined by economic necessity, the necessity to earn one's living by starting a small business. However, this mindset is challenged and criticized by many scholars. Very seldom any new small venture is only motivated by economic necessities but often the case includes other type of necessities and combination of necessities and opportunities as motives.

Methodology: Many scholars agree that Necessity Entrepreneurship as a concept is a complex and at some degree confusing phenomenon. With this as the theoretical basis and considering our purpose to understand more about NE concept, we decided to use Grounded theory and Gioia method. Gioia method gives an opportunity to understand how entrepreneurs perceive the necessities behind the decision to start a new business. We first seek the first level codes and then form the second level themes. The final aim is to create a systematic presentation of the concept.

The research question is: How do Everyday entrepreneurs express necessity. The aim is to provide an empirically based analysis of young ventures and how they describe their motives for newly started business. The sample of 15 cases was collected from early-stage entrepreneurs of business startup training who had started the business with less than 5000 euros capital.

Findings: To summarize the findings, we can conclude that there are multiple different kind of necessities relating to the motives behind the startup of a new venture, and that unemployment alone is not the best explanation to express the motives of NE ventures. For many the entrepreneurship was a positive advancement in their lives and still expressed some necessities. Career decisions seems to be a major factor behind many new small venture launches and also the necessities expressed. Many new venture owner provides services based on his/her vocational competence.

Key words: Necessity Entrepreneur, Everyday entrepreneurship, Qualitative research

Tieteellinen esitys

Jussi Heikkilä, LUT-yliopisto

Suomen standardointipaneeli -pilottitutkimus

Suomen standardointiekosysteemin tilanne ja tulevaisuus.

Suomen standardointipaneeli -pilottitutkimus tarjoaa tilannekuvan suomalaisesta standardointiekosysteemistä ja näkökulmia standardoinnin merkityksestä suomalaisille yrityksille ja muille toimijoille. Tutkimusta varten on haastateltu yli 60 henkilöä standardointiorganisaatioista, yrityksistä, järjestöistä, valtionhallinnosta sekä yliopistoista ja korkeakouluista. Haastattelujen perusteella voidaan todeta, että standardit nähtiin alasta riippuen tärkeäksi mm. tuotteiden yhteen toimivuudelle, markkinoille pääsulle, ratkaisujen skaalaamiselle ja tuoteturvallisuudelle.

Standardointikoulutus ei ole kovin systemaattista Suomessa, vaan monesti standardointiosaajaksi kehittyminen on tekemällä oppimista organisaatioissa. Standardien soveltamisosaaminen on korkeammalla tasolla verrattuna osaamiseen, joka liittyy standardien kehittämistyöhön standardointiorganisaatioissa ja strategiseen hyödyntämiseen osana liiketoimintaa. Suomalainen standardointiosaaminen on keskittynyt tietyille yksittäisille henkilöille organisaatioissa ja tämä joukko ikääntyy ja harvenee. Jotkut haastateltavat kokivat, että standardointityö (ml. eurooppalaiset yhdenmukaistetut standardit) on liian hidasta nykyisessä nopeasti muuttuvassa ympäristössä.

Suomen standardointipaneeli -pilottitutkimus tarjoaa vertailukohdan muille eurooppalaisille pienille avoimille talouksille ja niiden standardointiekosysteemien arvionnille. Jatkossa aineistoa suomalaisen standardointiekosysteemin tilasta on tarkoitus kerätä aiempaa systemaattisemmin esimerkiksi sidosryhmille kohdistetulla vuosittaisella kyselyllä. Tutkimustuloksia hyödynnetään standardointikoulutuksen kehittämisessä mm. LUT-yliopistossa.

Avainsanat: standardointi

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: <https://ssrn.com/abstract=4878082>

Tieteellinen esitys

Maria Paasivaara, LUT-yliopisto

Miten organisoida hybridityö ohjelmistokehityksessä?

Selvitimme haastatteluin ja kyselytutkimuksella, miten hybridityö eli etätyön ja toimistotyön yhdistelmä kannattaa ohjelmistokehityksessä järjestää sekä mitä haasteita ja hyviä käytäntöjä on.

Korona-epidemia pakotti tietotyöläiset etätöihin. Koronan helpotettua moni ei enää palannutkaan kokonaan toimistolle, kun etätyön tuomat monet hyödyt oli havaittu. Näin kävi myös tietotekniikan alalla ja useimmat ohjelmistokehityksen ammattilaiset siirtyivät hybridityöhön eli työskentelemään osin toimistolla, osin etänä.

Yritykset ovat kuitenkin huolissaan tästä trendistä ja pelkäävät, että vähentyneet kasvokkaiset keskustelut johtavat pidemmällä aikavälillä ongelmiin, kuten tiedon välittymisen haasteisiin ja innovatiivisuuden vähenemiseen. Lisäksi työntekijöillä on hyvin erilaisia toiveita, toiset haluavat työskennellä lähes kokonaan etänä, toiset taas haluavat tulla joka päivä toimistolle työskentelemään kasvotusten työkavereidensa kanssa. Yritykset haluavatkin tietää miten hybridityö pitäisi järjestää, jotta sekä työn lopputuloksen että työtyytyväisyyden kannalta päästäisiin parhaisiin tuloksiin.

Tässä tutkimuksessa selvitimme sekä haastattelu- (39 haastattelua) että kyselytutkimuksen (100+ vastausta) avulla ohjelmistokehityksen ammattilaisilta, miten hybridityö on sujunut ja mitkä ovat hyviä käytäntöjä.

Tuloksena havaitsimme, että erilaiset käytännöt sopivat erilaisiin yrityksiin ja konteksteihin. Vaikka yksittäiset henkilöt toivovat usein maksimaalista joustavuutta valita itse milloin ja missä työskentelevät, selkeät yhteiset pelisäännöt näyttävät olevan paremmat kuin täysi joustavuus. Esim. projekteissa, joissa on sovittu kaikille yhteiset toimistopäivät (esim. tiistai ja torstai), ovat ohjelmistokehittäjät erityisen tyytyväisiä, sillä tällöin yhteiset kokoukset ja keskustelut voidaan hoitaa kasvokkain, kun kaikki ovat paikalla ja muina päivinä voidaan keskittyä itsenäiseen keskittymistä vaativaan työskentelyyn.

Tutkimuksen tuloksilla on merkitystä etenkin Päijät-Hämeen alueen ohjelmistokehitysyrityksille. Lisäksi tutkimuksessa on mukana yrityksiä alueelta mm. Kempower ja Solita.

Avainsanat: hybridityö, ohjelmistokehitys

Tieteellinen esitys

Mira Holopainen, LUT-yliopisto

Alena Valtonen, LUT-yliopisto

Digitaalisen transformaation vastustuksen johtaminen

Digitaalisen transformaation työntekijöiden vastustuksen johtaminen.

Ihmiset digitaalisen transformaation keskiöön (HumanDT) -hanke on innovatiivinen aloite, joka tutkii digitaalisen muutoksen inhimillisiä vaikutuksia. Kun yritykset ottavat käyttöön kehittyneitä teknologioita, kuten tekoälyä ja digitaalisia kaksosia, on ratkaisevan tärkeää ymmärtää, miten nämä muutokset vaikuttavat työntekijöiden työtehtäviin ja hyvinvointiin. Tämä varmistaa teknologioiden ja muutoksen tehokkaan johtamisen. Vaikka kehittyneet teknologiat voivat virtaviivaistaa työtehtäviä ja lisätä luovuutta, ne aiheuttavat myös haasteita, kuten stressiä ja epävarmuutta työntekijöissä. Siksi hankkeen tavoitteena on varmistaa, että digitaalisten teknologioiden käyttö tukee työntekijöiden tuottavuutta ja hyvinvointia, tarjoamalla yrityksille johtamisohjeita. Tavoitteena on myös tutkia digitaalisten teknologioiden, kuten digitaalisten kaksosten, johtamista sosiaalisesta ja kestävästä näkökulmasta.

Hanke on alkuvaiheessa, mutta alustavia tuloksia on jo saavutettu. Tutkimus on keskittynyt erityisesti siihen, miksi työntekijät vastustavat digitaalista transformaatiota.

Haastattelututkimus, johon osallistui 10 teollisuusyritystä, auttoi tunnistamaan avaintekijät vastustuksen taustalla. Tulokset osoittavat, että vastustus johtuu usein uusien teknologioiden ja muutosten tarkoituksen ymmärtämättömydestä, huonosta toteutuksesta, riittämättömästä viestinnästä ja teknologian toimintahäiriöistä. Vastatakseen näihin ongelmiin tutkimuksessa tunnistettiin strategioita vastustuksen vähentämiseksi, kuten oppimismahdollisuuksien tarjoaminen, viestinnän parantaminen ja työntekijöiden osallistaminen muutosprosessiin. Nämä strategiat voivat parantaa työntekijöiden hyvinvointia ja johtaa onnistuneempiin digitaalisiin muutoksiin. Kutsumme sinut tutustumaan näihin oivalluksiin ja oppimaan, kuinka yrityksesi voi navigoida digitaalisessa muutoksessa ja asettaa työntekijöiden hyvinvoinnin etusijalle. Ehdotamme myös yhteistyömahdollisuuksia Päijät-Hämeen seudun yrityksille digitaalisten teknologioiden hyötyjen maksimoimiseksi.

Avainsanat: Digitaalinen transformaatio, työntekijöiden vastarinta, työntekijöiden hyvinvointi

Tieteellinen esitys

Mirva Hyypiä, Suvi-Jonna Martikainen, Tuija Oikarinen / LUT-yliopisto

Työn M&M -kortisto työn merkityksellisyyden tukena

Interaktiivinen Työn M&M -kortiston pelisessio kasvattaa vastavoimaa merkityksettömyydelle.

Työpaikoilla ei keskustella työn merkityksellisyyden ja merkityksettömyyden (m&m) kokemuksista. Suorituskeskeisessä työelämässä kokemukset, jotka ovat ihmisille arvokkaita tai tuntuisivat merkityksellisiltä jaettavaksi, voivat jäädä kokonaan huomiotta. Keskustelu kuitenkin kannattaisi, sillä työn merkityksellisyys rakentuu sosiaalisesti ja kollektiivisesti työyhteisöissä. Työyhteisöjen kesken käytävät dialogit voivat vahvistaa työn merkityksellisyyttä vuorovaikutuksen kautta. Kokemusten tietoinen jakaminen työyhteisöissä auttaa vaalimaan merkityksellisyyttä ja tunnistamaan merkityksettömyyden kokemuksia sekä suojautumaan niiltä. Merkityksellisyydestä käytävät keskustelut mahdollistavat myös yhteistä työn uudelleenkuvaamista, osoittavat muutostarpeita ja sisältävät aidosti työntekijälähtöisen työelämän kehittämisen potentiaalia.

LUT-yliopisto toteutti Lahdessa Työn m & m -tutkimushankkeen Työsuojelurahaston tuella (2022–2023). Hankkeessa tehty yhteistutkimusprosessi päijät-hämäläisten hoiva- ja opetusalan työyhteisöjen kanssa osoitti, että työpaikoilla käytäville merkityksellisyyskeskusteluille on tarvetta, mutta niitä ei juuri käydä. Prosessin myötä tapahtuneen yhteisen merkityksenannon nähtiin vahvistaneen ja laajentaneen merkityksellisyyden kokemista työn arjessa.

Tutkimuksesta syntyi työyhteisöjen käyttöön merkityksellisyyden kokemusten sosiaalista rakentamista edesauttava toimintamalli – Työn M&M -kortisto. Työn M&M -kortisto ohjaa työyhteisöjä keskustelemaan merkityksellisyyden ja/tai merkityksettömyyden kokemuksista pelillisiä elementtejä hyödyntäen.

Esityksen aikana pääset testaamaan digitaalista M&M-kortistoa, saamaan apuvälineitä dialogin ja vuorovaikutuksen lisäämiseen, sekä kasvattamaan vastavoimaa merkityksettömyyden kokemuksille työyhteisössäsi!

Avainsanat: merkityksellisyys, merkityksettömyys, vuorovaikutus, dialogi, muutos

Tieteellinen esitys

Tuija Oikarinen, LUT-yliopisto

Marja Koskela, Työväen Sivistysliitto TSL

Työpolkuohjaaja-valmennuksella kohti inklusiivista työyhteisöä

Työpolkuohjaaja-valmennus rohkaisee työntekijöitä kohtaamaan ja ohjaamaan erityistä tukea tarvitsevia kollegoita. Yhdenvertaiseen toimintakulttuuriin tarvitaan koko työyhteisön panostusta.

Yhä useampi työelämään siirtyvä nuori tarvitsee työhön perehdytykseen ja työyhteisöön kiinnittymiseen erityistä tukea työllistävältä organisaatiolta. Myös maahanmuuttajien, osatyökykyisten ja nepsy-henkilöiden työllistämiseen työpaikat tarvitsevat erityisiä valmiuksia.

Kehitimme ESR-hankkeessa 'Työpolkuohjaaja – Silta työhön' Työpolkuohjaajan toimintamallin ja -valmennuksen lisätäksemme työllistävien organisaatioiden valmiuksia ohjata erityistä tukea tarvitsevia työntekijöitä. Tavoitteena on, että valmennuksen suorittanut Työpolkuohjaaja vie tietoa työyhteisöön ja huolehtii, että työntekijän erityisen tuen tarve huomioidaan ja vuorovaikutus tukee työntekijän kiinnittymistä työyhteisöön.

Työpolkuohjaaja-valmennus pilotoitiin kolmesti 2023-24 lähi- ja etäkoulutuspäivinä Lahdessa. Pilotteihin osallistui 48 valmennettavaa 16 organisaatiosta Päijät-Hämeessä. Valmennusta ja sen vaikutuksia työyhteisöihin tutkittiin alku-, loppu- ja viivästetyin kyselyin sekä seurantahaastatteluin. Valmennettavilta kerättiin palautetta odotuksiin ja lähtötilanteeseen, valmennuksen toteutukseen, tuloksiin ja vaikutuksiin liittyen.

Aineiston analysointi on käynnissä. Alustavat tulokset kertovat, että työpaikoilla kaivataan ymmärrystä, kuinka räätälöidä työhön opastusta, perehdytysmateriaaleja ja vuorovaikutusta erilaisille erityisen tuen tarpeisille. Kokemusasiantuntijoiden kuulemisen ja yhdessä asioiden pohtimisen tärkeyttä korostettiin. Valmennus antoi lisää tietoa, taitoa, ymmärrystä ja ennen kaikkea rohkeutta kohdata erityistä tukea tarvitsevia kollegoita. Valmennuksen myötä osallistujat arvioivat työyhteisöjensä valmiuksiensa kohdata erityistä tukea tarvitsevia parantuneen 6,6 -> 7,8 (asteikolla 1-10).

Haasteena koettiin, kuinka valmennuksen oppeja saataisiin levitettyä työpaikoilla. Valmennettavat korostivat, että tarvitaan koko organisaation sitoutumista ja käytäntöjen muokkaamista huomioiden erityistä tukea tarvitsevat. Toimintakulttuurin muutos tapahtuu pienin askelin vaiheittain.

Avainsanat: erityisen tuen tarve, Työpolkuohjaajavalmennus, inklusio, sosiaalinen kestävyys

Tieteellinen esitys

Anna Rauhala, Helsingin yliopisto

Pia Olsson, Helsingin yliopisto

Kulttuuriperintö opiskelijoiden kotiutumisen tukena

Voiko kulttuuriperintö toimia kotiutumisen tukena? Tätä pohdimme Emplacing Heritage -hankkeessa yhdessä kansainvälisten opiskelijoiden kanssa.

Emplacing Heritage -hankkeen tavoitteena oli selvittää, kuinka kulttuuriperintöä olisi mahdollista hyödyntää kotiutumisen tukena uudelle paikkakunnalle. Hankkeessa järjestettiin pilottikokeiluna LUT ja LAB yliopistojen ulkomaalaisille opiskelijoille suunnattu, Lahden Museoiden kanssa yhteistyössä toteutettu tilaisuus visuaalisten taiteiden museo Malvassa. Tutkimusaineisto koostuu tämän museovierailun havainnoinnista, opiskelijoille suunnatusta kyselystä, asiantuntijahaastatteluista sekä kirjallisuuskatsauksesta.

Olemme lukeneet rinnan laadullista ja määrällistä aineistoa selvittäen yhtäältä opiskelijoiden kotiutumista tukevia ja hidastavia tekijöitä sekä kulttuuriperinnön mahdollista roolia kotiutumisprosessissa. Asiantuntijahaastattelut tuovat esiin yhtäältä tarpeen opiskelijoiden sitouttamiseen suomalaiseen yhteiskuntaan ja toisaalta niitä toimenpiteitä, joita eri tahot kotiutumisen edistämiseksi ovat jo tehneet.

Asiantuntijahaastatteluissa kotiutumiseen vaikuttaviksi tekijöiksi nähtiin kansainvälisten opiskelijoiden kielitaidon ja työllistymisen yhteys sekä yhteisöön kuulumattomuuden tunne, "siiloutuminen". Myös opiskelijat toivat esiin kielimuurin yhtenä keskeisenä kotiutumista vaikeuttavana tekijänä. Merkittävimpinä kotiutumista tukevinä tekijöinä he toivat esiin yliopiston, ystävät ja luonnon.

Vastaajista yli 60 % koki historian ja kulttuurin tuntemuksen auttaneen paikkakunnalle kotiutumisessa. Kuitenkaan esimerkiksi museot tämän tiedon välittäjinä eivät näkyneet vastauksissa. Aineiston osoittaa, että kulttuuriperinnöllä voisi olla potentiaalia olla tukemassa kotiutumisen prosesseja uudelle paikkakunnalle muutettaessa. Pilottikokeilun pohjalta syntyi konkreettisia toimenpide-ehdotuksia toiminnan kehittämiseksi. Lisäksi hanke tuotti tietoa myös laajemmin niistä paikallisista olosuhteista, jotka vaikuttavat nimenomaan Lahdessa opiskelijoiden kotiutumiseen.

Avainsanat: Kulttuuriperintö, kotiutuminen, korkeakouluopiskelijat

Lahden kaupungin ympäristöpalvelut ympäristötiedon tuottajana

A122 klo 13.30–15.55

Tieteellinen esitys

Jenni Jelkänen, Lahden kaupunki

Kati Komulainen, Salpausselkä UNESCO Global Geopark

Salpausselkä Geopark kehittää kestävän elämäntavan kasvatusta

Salpausselkä Geoparkiin kehitetään Geopark -koulun konseptia, joka on tarkoitettu kaikille alueen kouluille ja oppilaitoksille. Ohjelma on tällä hetkellä pilotointivaiheessa.

Salpausselkä UNESCO Global Geopark on Lahden, Asikkalan, Heinolan, Hollolan, Padasjoen ja Sysmän kunnista koostuva kansainvälisesti merkittävän geologisen perinnön alue. Se tuo arvokkaita kohteita ja maisemia sekä alueen kulttuuriperintöä uudella tavalla esille niin alueen asukkaille kuin vierailijoillekin. Geoparkien toimintaa ohjaavat UNESCO:n geopark-ohjelman ja YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman (Agenda 2030) tavoitteet. Geoparkien yksi perustehtävä on edistää kestävää elämäntapaa vaalien niin elollista luontoa kuin geologista ja kulttuuriperintöäkin.

Salpausselkä Geopark toteuttaa kestävän elämäntavan kasvatusta ja koulutusta monella eri tasolla varhaiskasvatuksesta opaskoulutukseen ja yritysyritysohjelmaan. Viimeisimpänä kokonaisuutena on kehitetty mallia Salpausselkä Geopark -kouluille. Kehittämistyö perustuu jo useamman vuoden käynnissä olleeseen Salpausselkä Geoparkin varhaiskasvatusohjelmaan ja aiempaan oppilaitosyritysohjelmaan. Ohjelmaa kriteereineen kehitetään sopimaan kaikille oppilaitoksille peruskoulutasolta aina korkeakoulutasolle saakka. Pilotointivaihe alkoi keväällä 2024 ja jatkuu vuoteen 2025. Tähän mennessä saadut kokemukset ovat olleet positiivisia.

Geopark-oppilaitosohjelman tavoitteena on kestävän elämäntavan edistämisen lisäksi:

- 1) Lisätä kaiken ikäisten oppijoiden ymmärrystä geopark-konseptista ja kansainvälisesti arvokkaasta geologisesta perinnöstämme
- 2) Lisätä kaiken ikäisten oppijoiden lähiympäristön tuntemusta ja näin vahvistaa paikallisidentiteettiä
- 3) Lisätä luonnossa olemista ja näin vahvistaa luontoyhteyttä ja -suhdetta sekä edistää fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia

Lahden kaupungin ympäristökasvattajat koordinoivat ja kehittävät koko Salpausselkä Geopark -alueen ympäristökasvatusta yhteistyössä kuntien edustajista koostuvan ympäristökasvatustyöryhmän ja geopark-henkilöstön kanssa. Lisäksi kehittämistyöhön osallistuvat kaikki päiväkodit, oppilaitokset ja yritykset, jotka osallistuvat geopark-toimintaan.

Avainsanat: Salpausselkä Geopark, Kestävän elämäntavan kasvatusta, ympäristökasvatusta, koulu

Tieteellinen esitys

Aki Korhonen, Luonnonvarakeskus

Kaupunkimetsien maaperässä on monipuolinen sienilajisto

Salpausselkä Geoparkiin kehitetään Geopark -koulun konseptia, joka on tarkoitettu kaikille alueen kouluille ja oppilaitoksille. Ohjelma on tällä hetkellä pilotointivaiheessa.

Kaupungeissa virkistysalueina toimivat metsäalueet ovat kaupunkiluonnon monimuotoisuuskeskittymiä. Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen kehittyvissä ja tiivistyvissä kaupungeissa edellyttää ymmärrystä siitä, miten metsän ominaisuudet ja metsäalueita ympäröivä kaupunkirakenne vaikuttavat metsien eliöstöön.

Luonnonvarakeskuksessa toteutetussa tutkimushankkeessa syvennyttiin metsämaan sienien monimuotoisuuteen kuusivaltaisissa kaupunkimetsissä Etelä-Suomessa. Tutkimuksessa oli mukana metsäkohteita Lahdesta, Tampereelta ja pääkaupunkiseudulta. Tavoitteena oli selvittää erityisesti metsien hakkuuhistorian, puulajikoostumuksen ja kaupungistuneisuuden vaikutuksia metsämaan sienilajistoon. Tutkimuksessa hyödynnettiin ympäristö-DNA-pohjaista lajintunnistusta suoraan metsistä kerätyistä maanäytteistä.

Tutkimuksen tuloksena kaupunkimetsistä paljastui laaja sienilajien monimuotoisuus sekä useita silmälläpidettäviksi luokiteltujen ja huonosti tunnettujen sienilajien esiintymiä. Metsien hakkuuhistorialla ei havaittu olevan merkitsevää vaikutusta sienten monimuotoisuuteen, mutta yksittäisten lajien tasolla tunnistettiin sekä hakkuista hyötyviä että kärsiviä lajeja. Mitä enemmän metsän puustorakenne poikkesi tyypillisimmistä kaupunkimetsistä, sitä ainutlaatuisempia olivat myös maan sienilajiyhteisöt. Metsikkötasolla puuston monimuotoisuus lisäsi ektomykorritsasienten lajirunsautta, mutta lahottajasieniyhteisöt olivat sekapuustoisemmissa metsissä keskimääräistä tavanomaisempia. Laajemmalla alueellisella tasolla sienilajien monimuotoisuus vaikuttaisi hyötyvän siitä, että maisemasta löytyy puulajikoostumukseltaan toisistaan selkeästi poikkeavia metsiköitä, mukaan lukien kuusen voimakkaasti hallitsemissa metsissä. Lisäksi maiseman kaupungistuneisuus vaikutti kielteisesti erityisesti ektomykorritsasieniin vähentäen niiden biomassaa ja lajiyhteisöjen ainutlaatuisuutta.

Tieteellinen esitys

Mia Honkanen, Lahden kaupunki

Liitääkö liito-orava Lahden metsissä myös tulevaisuudessa?

Lahdessa toteutettiin 2023 liito-oravakartoitus, jonka tulokset herättävät huolta. Lajia on nyt arviolta puolet vähemmän kuin kymmenen vuotta sitten. Mahdolliset syyt lajikatoon ovat moninaisia.

Liito-orava on uhanalainen ja tiukasti suojeltu laji. Yleisenä pääsyyinä Suomen liito-oravakannan taantumiseen on pidetty elinympäristöjen katoamista ja kulkuyhteyksien katkeamista. Lahden kaupungin laadukkaat metsät luovat hyvät edellytykset liito-oravan ja muiden vanhoista metsistä riippuvaisten lajien esiintymiselle.

Työn tavoitteena oli saada ajantasaista tietoa liito-oravan nykyisestä esiintymisestä Lahden kaupungin alueella. Tiedon avulla on mahdollisuus säilyttää lajille tärkeät metsät ja huomioida ne maankäyttöä muuttavissa hankkeissa ja metsätaloudessa. Lisäksi laadultaan heikentyneitä kulkuyhteyksiä voidaan tiedon avulla parantaa.

Liito-oravakartoitus tehtiin keväällä 2023 etsimällä lajin jätöshavaintoja suurten kuusien ja haapojen alta sekä havainnoimalla puussa olevia koloja ja vanhoja risupesäitä. Lisäksi hahmoteltiin liito-oravan mahdollisia kulkuyhteyksiä. Selvityksessä käytiin maastossa läpi kaikki vanhat tunnetut liito-oravan elinpiirit. Lisäksi hyödynnettiin aiemmin laadittua kaukokartoitusaineistoa. Kartoitettavan alueen pinta-ala oli 4812 hehtaaria. Maastossa tarkastettiin noin 30 000 puuta.

Tutkimuksessa löydettiin yhteensä 35 liito-oravan elinpiiriä, joista suurin osa sijoittui Salpausselän pohjoispuolelle. Kartoituksesta saadut tulokset osoittavat selvää kannan taantumista; monet pitkäaikaiset elinpiirit ovat autioituneet ja uusia elinpiirejä löytyi vain muutamia.

Syyt liito-oravan kannan taantumiseen ovat moninaisia. Jo luontaisesti liito-oravakanta voi vaihdella vuosittain, eikä näitä vaihtelun syitä tarkkaan tunneta. On tärkeää, että liito-orava säilyy Lahden lajistossa myös tulevaisuudessa. Kannan taantumisen syihin pitää paneutua ja keksiä toimivia ratkaisuja ongelmakohtien parantamiseen.

Avainsanat: liito-orava, luonnonsuojelu, liito-oravakartoitus

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: Lahden liito-oravakartoitus 2023. Luontoselvitys Metsänen 14.3.2024.

Tieteellinen esitys

Juhani Järveläinen, Lahden kaupunki

Lumen ja sulamisvesien laadun tutkimus Lahdessa ja Hollolassa

Lahdessa ja Hollolassa kevättalvella 2023 tehdyillä lumen ja sulamisveden mittauksilla kartoitettiin talvisaikaisista hulevesistä pinta- ja pohjavesille aiheutuvia riskejä.

Talviaikaisten hulevesien laaturiskien ennakoitaan kasvavan muuttuvan ilmaston myötä talvien leudontuessa. Lahden kaupungin ja Hollolan kunnan toteuttamassa Talviaikainen hulevesien hallinta, riskien tunnistaminen ja maankäytön suunnittelu -hankkeessa toteutettiin tutkimus lumen ja sulamisvesien sisältämistä haitta-aineista. Tutkimuksen toteutti Sitowise Oy.

Tutkimuksessa otettiin lumi- (16 tutkimuspistettä) ja sulamisvesinäytteitä (neljä tutkimuspistettä) sulamiskaudella maalis-huhtikuussa 2023. Näytteistä analysoitiin mm. sähkönjohtavuus, pH, kiintoaine, TOC, happipitoisuus, metallit (kokonais- ja liukoinen pitoisuus: Sb, As, Hg, Cd, Co, Cr, Cu, Pb, Ni, Zn, V), kokonais- ja fosfaattifosfori, kokonaistyyppi, nitraatti, kloridi sekä PAH-yhdisteet (EPA 16) sekä osassa luminäytepisteistä öljyhiilivetyjakeet (C10-C40).

Liikennöityjen alueiden kiintoainepitoisuudet ylittivät useimmissa tutkimuspisteissä 800 mg/l. Korkeimmat pitoisuudet esiintyivät kohteissa, joissa vuorokausiliikenne oli yli 4000 KVL tai joissa liukkautta torjuttiin pääosin/yksinomaan hiekoituksella. Kokonaisfosforipitoisuudet olivat katualueilla pääosin > 300 µg/l. Metalleista Zn-, Cu- ja Cr-pitoisuudet olivat korkeita käytännössä kaikilla katu- ja LPA-alueilla. PAH-yhdisteistä fluoranteenin ja bentso(k)fluoranteenin korkeita pitoisuuksia havaittiin KVL 4000-6500 kohteissa. Kaikista kohteista löytyi öljyhiilivetyjä, jotka koostuivat käytännössä raskaista öljyjakeista. Hulevesinäytteiden haitta-ainepitoisuudet olivat pääosin maltillisia verrattuna lumen laatuun.

Lumen laaturiskejä aiheuttavat erityisesti > 4000 KVL kohteissa kiintoaine, kokonaisfosfori, Zn, Cu, Cr, PAH-yhdisteistä fluoranteeni ja bentso(k)fluoranteeni, öljyhiilivedyt sekä kloridi tiesuolauksen alueilla. Tutkimuksen tulokset ovat sovellettavissa 1) Liukkaudentorjunnan menetelmien optimoinnissa, 2) lumilogistiikan suunnittelussa, 3) Liikennealueiden puhtaanapidon optimoinnissa sekä 4) Sulamisvesien käsittelyn ja johtamisen suunnittelussa.

Avainsanat: Hulevesi, ilmastonmuutos, riski, pintavesi, pohjavesi

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: <https://www.lahti.fi/tiedostot/lumi-ja-sulamisvesien-mittausraportti-2024/>

Tieteellinen esitys

Essi Krans, Tiia-Maria Mäntynen, Ismo Malin / Lahden kaupunki

Pohjaveden laatua uhkaavat tekijät Lahdessa

Lahden pohjavedet ovat merkittävä luonnonvara, mutta ihmistoiminnasta peräisin olevat saasteet, kuten kloridi ja torjunta-aineet, uhkaavat niiden laatua.

Salpausselkään tiiviisti liittyvät pohjavesivarat ovat Lahdessa merkittävät ja tärkeät. Lahdessa talousvetenä käytetään ainoastaan pohjavettä, ja runsaita pohjavesivaroja on hyödynnetty myös alueen elintarviketeollisuudessa. Lisäksi monet ekosysteemit, kuten lähteet, lähdepurot ja -lammet eliöyhteisöineen, ovat pohjavedestä riippuvaisia. Ihmistoiminta näkyy Lahden pohjaveden laadussa mm. kohonneina kloridi-, torjunta-aine- ja liuotinpitoisuuksina, joiden vuoksi 23 % Lahden pohjavesialueista on huonossa tilassa.

Lahden alueen pohjavesien torjunta-ainepitoisuuksia alettiin tutkia Euroopan yhteisön neuvoston talousvesidirektiivin (1998) edellytysten mukaisesti 2000-luvun alussa. Analyysimenetelmien kehitystyö Lahden kaupungin laboratoriossa oli osaltaan ohjaamassa analyysivalikoimaa yhdisteisiin, joita Suomen pohjavesistä löytyy. Vaikka monien torjunta-aineiden käyttö on lopetettu kymmeniä vuosia sitten, niitä löytyy edelleen alueemme pohjavesistä ja osassa havaintopaikoista pitoisuudet ovat jopa kasvusuunnassa. Launeen vedenotto oli atratsiin vuoksi suljettuna v. 2001–2016.

Pohjaveden määrää ja laatua tarkkaillaan säännöllisesti, ja pohjavesialueille sijoituvia, ihmistoiminnasta peräisin olevia riskejä pyritään minimoimaan mm. rajoituksin, suojaus- ja maisemoinnin avulla. Lahden kaupunki on korvannut tiesuolan formiaattiyhdisteillä liukkaudentorjunnassa, minkä ansiosta kloridipitoisuudet ovat alkaneet laskea.

Lahden pohjavesialueiden suojelusuunnitelmassa tuodaan esille runsaasti erilaisia riskinarviointiin perustuvia toimenpiteitä, joilla turvataan pohjavesien riittävyys ja hyvä laatu. Pohjavesiin kohdistuvien riskien ennaltaehkäisy on tehokkain ja järkevin suojelutoimenpide, koska pilaantuneiden alueiden puhdistus on kallista ja jopa mahdotonta toteuttaa. On todettu, että osa haitta-aineista on Suomen pohjavesiolosuhteissa melko pysyviä, jolloin niiden vaikutuksetkin ovat pitkäkestoisia.

Avainsanat: pohjavedet, haitta-aineet, pohjavesiriskit, pohjavesiensuojelu, pohjavesien tila

Tieteellinen esitys

Ismo Malin, Lahden kaupunki

Joonas Rajala, Lahden kaupunki

Lahden Kymijärven kunnostus suljetulla alusvesisuodatuksella

Kymijärveä kunnostetaan suodattamalla ravinteikasta alusvettä ja johtamalla puhdistettu vesi takaisin samaan järveen, näin on mahdollista parantaa järven ekologista tilaa ja virkistyskäyttöarvoa.

Lahdessa sijaitseva Kymijärvi (6,5 km², suurin syvyys 11 m, keskisyvyys 2,6 m, ekologinen tila välttävä) kärsii rehevöitymisestä. Pitkään jatkunut korkea ulkoinen fosforikuormitus on johtanut korkeisiin sedimentin fosforipitoisuuksiin. Vaikka ulkoinen fosforikuormitus on saatu vähennettyä hyvälle tasolle, vapautuu järven matalilta alueilta ja hapettomista syvänteistä runsaasti fosforia, mikä aiheuttaa jokakesäisiä sinilevän massaesiintymiä. Järven sisäistä kuormitusta on aiemmin pyritty pienentämään hoitokalastuksella, hapetuksella ja kemiallisella käsittelyllä.

Helsingin yliopiston ja Lahden kaupungin vuonna 2018 aloittama alusveden suodatus on uusi menetelmä ja lähestymistapa järvikunnostukseen. Sen sijaan, että ravinteita yritettäisiin saada siirtymään vesikerroksesta sedimenttiin ja pysymään siellä, hyödynnetään prosessia, jossa sedimentistä vapautuu hapettomissa oloissa runsaasti fosforia ja rautaa alusveteen. Sedimenttiä köyhdytetään fosforista pumppaamalla fosforipitoista alusvettä kesäkerrostuneisuuskauden aikana hiekkasuodattimelle. Hiekkasuodattimella vesi hapettuu ja fosfori saostuu yhdessä järven sedimentistä vapautuneen raudan kanssa jääden suodattimen pintarakenteisiin.

Kymijärven syvänteestä pumpattu vesi johdetaan hiekkasuodatuksen ja hulevesikosteikon jälkeen takaisin samaan järveen. Näin fosforia ei siirretä seuraavaan järveen eikä käsiteltävä vesimäärä ole riippuvainen luonnollisesta virtaamasta. Fosforin poistoteho on nykyisin noin 70 %. Puhdistustehoa parantaa suodatetun veden johtaminen hulevesikosteikon kautta. Puhdistustehoa on mahdollista parantaa esimerkiksi biopolymeereillä tai veden pH-arvoa nostamalla.

Hyvän ekologisen tilan fosforiraja-arvon saavuttamisen aikahaarukka on laaja (4-34 vuotta) ja riippuu vedenottonopeudesta (5-45 l/s) sekä järven kerrostuneisuuskauden pituudesta. Nykyisellä järjestelmällä raja-arvo olisi saavutettavissa runsaassa kymmenessä vuodessa.

Avainsanat: Vesistökuunnostus, alusvesisuodatus, fosfori, sedimentti

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: <https://helda.helsinki.fi/items/92d0a801-af43-49fd-9dc9-f90787508bd7>

Makukysymys! Ruoka ja esteettinen osaaminen

A135 klo 10.05–11.40

Tieteellinen esitys

Max Ryyränen, Aalto-yliopisto

Ruoka uutena kaunotaiteena

Voisiko vanhahtavan kaunotaiteen käsitteen elvyttää kuvaamaan nykypäivän ruokakulttuuria?

Harmaa arkiruoka, syömisen instrumentaalisia puolia painottava ravinto-oppi sekä pika- ja roskaruoka hallitsevat varmasti suurta osaa syömisestä, mutta ruokakulttuuri on kasvavasti myös esteettistä. Ruoka esteettisenä kulttuurina sisältää muun muassa kattausten kauneusarvot, tietoisien aistien ja maun kehittämisen, vieraiden ja outojen ruokien kulttuurisesti painottuneen tulkinnan sekä siihen liittyvän uteliaisuuden, tarkemman ja vivahteikkaamman syömiseen liittyvän käsitteistön kehittämisen, ja vieläpä kokkien ja muiden ruuanlaittajien taiteilijuuteen verrattavissa olevan tekijä-identiteetin voimistumisen. Se näkyy arjessa ravintoloiden kasvaneena kunnianhimonä, uutisten kirjoittamisena uusista Michelin-tähdistä ja siinä, miten nuoret yrttipuutarhurit valtaavat palstaviljelmät, jotka olivat ennen talousperunan ja marjapensaiden valtakuntia. Mutta tarvittaisiinko tälle kulttuurille jokin oma käsite?

Käyn läpi ruokakulttuurin esteettisen laidan viimeaikaista kehittymistä ja vertaan sitä sitten muihin vastaaviin, kuten urheilun esteettisen siiven kasvuun. Näkyvissä on laajempi ilmiö, jota voitaisiin perinteisesti kutsua estetisoitumiseksi saksalaisen filosofin Wolfgang Welschin ajattelumallin mukaan, mutta lisäksi näitä ilmiöitä luonnehtii vahva institutionalisoituminen ja filosofisia kysymyksiä sekä kulttuuriperintöä painottava luonne. Niiden analysoimiseksi ja luonnehtimiseksi ehdotan, että kutsuisimme niitä uusiksi kaunotaiteiksi. Käsite otettiin käyttöön 1700-luvulla kuvaamaan perinteistä runoutta, maisema- ja muotokuvamaalausta, sekä nykypäivän modernia musiikkia helpommin lähestyttävää klassista musiikkia, sanalla sanoen kauneutta painottavia esteettisiä harrasteita, joilla usein siihen aikaan oli kuitenkin vielä muitakin funktioita. Uudet kaunotaiteet voisi käsitteellä auttaa meitä näkemään kauneuteen, esteettisyyteen ja aistillisuuteen pyrkiviä kulttuurimuodostelmia kulttuurissa ja yhteiskunnassa. Ruoka on näistä ehkä juuri tällä hetkellä näkyvin ilmiö ja se kehittyy vauhdilla. Siitä voisi olla hyvä aloittaa.

Avainsanat: kaunotaiteet, estetiikka, ruoka

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: Max Ryyränen. Mechelinin tähtiä: Gastronomisia lastuja. Helmivyo 2022.

Tieteellinen esitys

Alonzo Heino, Helsingin yliopisto

Tarpeet, arvot ja maut lautasella - Taitojen ympäristöetiikasta

Tarkastelen ruoanlaiton ympäristöeettistä ulottuvuutta pohtimalla sitä, miten taitojen ja taiteiden päämäärät, yhteisöjen eettiset arvot ja esteettiset makumieltymykset kytkeytyvät toisiinsa.

Onnistuneen tuotteen, teoksen tai esityksen kriteerien mielletään yleensä liittyvän kaunotaiteiden tapauksessa mm. taiteellisiin ansioihin ja käyttöesineiden sekä palveluiden kohdalla esimerkiksi sujuvaan toimivuuteen ja miellyttävyyteen. Perinteisen käsityksen mukaan taito ja taide ovatkin eettisesti neutraaleja käsitteitä: taitajan tai taiteilijan huolena on tehdyn työn ansiokkuus omassa lajissaan, ei sen eettisyys. Saatamme toki usein toivoa, että kokemamme taideteokset ja esitykset tai käyttämämme tuotteet ja palvelut on toteutettu eettisesti kestäväällä tavalla, mutta muusikon, valokuvaajan, suunnittelijan, jääkiekkoilijan tai kokin statukseen oman alansa osajina tämän ei yleensä katsota suoraan liittyvän.

Näkemykseni mukaan ympäristökriisin aikana ajatusta taitojen ja taiteiden eettisestä neutraaliudesta on kuitenkin syytä arvioida uudelleen, sillä erilaiset prosessit ruoantuotannosta kaunotaideteosten tekemiseen ja rakennusten valmistamisesta urheilutapahtumien järjestämiseen kuormittavat ja muuttavat aina ympäristöä (toki vaihtelevissa määrin).

Pureudun esityksessäni tähän aihepiiriin ruoan näkökulmasta. Tartun kokki Alex Atalan esittämään haasteeseen, jonka mukaan suhteemme kokkaamisen perustavanlaatuisen tekoon täytyy ymmärtää uudelleen, mikäli haluamme elää kestävästi ja oikeudenmukaisesti. Tähän liittyen pohdin, mitä jonkin ruoan kutsuminen ”hyväksi” tai ”hyvin tehdyksi” laajemmin katsottuna tarkoittaa. Lisäksi tarkastelen jännitteistä kysymystä teurastamisen asemasta taidonlajina. Hyödynnän tulkinnoissani työn alla olevaa teoriaani taitojen ja taiteiden päämäärien (erilaiset tarpeet, kiinnostukset), yhteisöjen eettisten arvojen sekä esteettisten makumieltymysten keskinäisistä riippuvuuksista. Näkemykseni mukaan kaikki nämä seikat vaikuttavat siihen, mitä toiminnan muotoja tunnistamme ja hyväksymme taidon- ja taiteenlajeiksi.

Avainsanat: taito, taide, maku, ympäristöetiikka, ruoka

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: Heino valmistelee väitöskirjaa taidon, taiteen ja tekniikan suhteesta luontoon

Tieteellinen esitys

Noora-Helena Korpelainen, Helsingin yliopisto

Miten ymmärtää esteettinen herkkyys? Esimerkkinä ruoan kokeminen

Tarkastelen ruoan kokemista koskevien esimerkkien kautta esteettisen herkkyyden ymmärtämistä.

Voidaan ajatella, että kuten taideteosten myös ruoan kokemiseen vaaditaan esteettistä herkkyyttä. Ei kuitenkaan ole selvää, mitä esteettisellä herkkyydellä tarkoitetaan. Intuitiivisesti on helppo ymmärtää, että jotkut ovat herkempiä havaitsemaan kauneutta ja rumuutta. Usein myös ajatellaan, että joillekin kauneusarvostelmat merkitsevät enemmän kuin toisille. Mutta esteettisen herkkyyden välttämättömyys ruoan kokemisessa on mahdollista myös kiistää. Yhtäältä tämä liittyy siihen, miten haluamme ymmärtää esteettisen alan. Toisaalta keskustelua ohjaa se, miten hahmotamme ruoan ja ruoan kokemisen. Ruoan kohdalla, ehkä jopa enemmän kuin minkään muun koettavaksi avautuvan ilmiöpiirin kohdalla, esteettisen herkkyyden ymmärtäminen kietoutuu kysymyksiin ekologisesta kestävydestä ja sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta.

Puheenvuorossani tarkastelen katsauksenomaisesti, ja ruoan kokemiseen liittyviä esimerkkejä hyödyntäen, erilaisia tapoja ymmärtää esteettinen herkkyys. Tyhjentävää kattausta noista tavoista on mahdotonta antaa edes länsimaisen kulttuuripiirin kontekstissa. Aiemman filosofisen estetiikan tutkimuksen ja tradition pohjalta voidaan kuitenkin hahmottaa, että ainakin esteettinen herkkyys voidaan ymmärtää hyveenä, makuna, tyylinä, taitona ja/tai kyvykkyytenä. Esitelmässäni kytken nämä näkökulmat eri aikakausina vaikuttaneiden filosofien ajatteluun. Lopuksi pohdin, mitä väliä sillä on, miten ymmärrämme esteettisen herkkyyden ilmiönä ja käsitteenä. Puheenvuorossani ammennan väitöskirjatutkimuksestani, joka tarkastelee kestävästä estetiikasta mahdollisuutta ja jota olen työstänyt Lahden seudun kestävyysmurrosta reflektoiden.

Avainsanat: estetiikka, maku, esteettinen herkkyys, ruoka

Tieteellinen esitys

Jouko Mykkänen, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Viinin estetiikan alkeiden opettamisesta

Mitä kompleksisuus ja tasapaino tarkoittavat viinin maun estetiikassa?

Tässä esitelmässä käsittelen viinin estetiikan opettamista.

Viinin estetiikka avautuu tutkimalla tuoksua ja makua sekä esteettistä makua. Viinin ulkonäöllä ei ole kovinkaan paljon merkitystä tässä. Ensimmäiseksi tulee saada aistit auki. Viiniä haistellaan ja siitä erotellaan erilaiset aromit. Jotta tuoksun jäsentäminen helpottuisi, siitä haetaan ensin perusaromit, jotka ovat usein hedelmäisiä, marjaisia tai yrttisiä. Seuraavaksi haetaan sekundaariset aromit, jotka liittyvät esimerkiksi tammikypsytykseen eli mausteiset ja paahteiset aromit. Viimeiseksi viinistä voi hakea viinin kypsymisen aromeja, kuten nahkaa, kuivattuja hedelmiä, maatuoksua ja vaikka petroolia.

Aina ei ole helppoa saada tuoksua analysoitua. Aistien avautuminen helpottuu, jos maistamisen tekee muiden kanssa. Keskustelu viinistä saa tehokkaasti oivaltamaan jonkun tuoksun piirteen havaitsemisen. Tuoksu voi sinänsä olla jo elämyksellinen mutta sen tärkein merkitys on pohjustaa aromien erottelua viinin maussa.

Viinin maussa keskeisimmät piirteet ovat makeusaste, hapokkuus, tanniinien karvaus, täyteläisyys, maun aromit ja niiden intensiivisyys sekä maun pituus. Tästä himmelistä muodostuu kokonaisuus, joka ammattilaiselle tarkoittaa viinin laadun määrittämistä. Siihen otetaan huomioon viinin eri osien tasapaino, esimerkiksi hapokkuuden ja makeuden suhteen. Toiseksi arvioidaan makujen intensiteetti. Kolmanneksi arvioidaan viinin kompleksisuus. Yksinkertainen viini on estetiikaltaan vähäinen, kompleksinen selvästi mielenkiintoisempi. Neljänneksi arvioidaan viinin maun pituus. Mitä pitempään viinin maku pyörii suussa, sen antoisampi se on.

Tämä ammattilaisten käyttämä teknisluonteinen vakioanalyysi on siis luonteeltaan puhtaasti esteettinen ja siten se on hyvä lähtökohta myös viinin harrastajan ohjeeksi hänen etsiessään viinin antoisinta olemusta. Viinin esteettinen laatu ilmenee vain oikeassa kontekstissa, nimittäin suhteessa muihin viineihin. Esitelmän ohessa yleisölle tarjotaan viinimaistiainen, jotta esitettyjä abstrakteja ilmiöitä voidaan havainnollistaa.

Avainsanat: estetiikka, maku, viini

Mitä hyötyä yrityksille on yhteistyöstä yliopiston kanssa?

LUT-yliopiston työelämäprofessorien tulokulmat keskusteluun:

Jussi Rissanen:

Yritysten liiketoiminnan kehittäminen Lahden tulevan myynnin osaamisen keskuksen avulla

Sami Sykkö:

Muotikaupan opit yhteistyöstä LUTin kanssa

Harri Koponen:

LUTin alumnitoiminnan ja kansainvälisten osaajien tarjoamat mahdollisuudet yritystoiminnalle

Kiinnostavan keskustelun vetää Lahden kaupungin kasvupalvelujohtaja

Henna Eskonsipo-Bradshaw.

auditorio 1 klo 10.05–10.50

Muuttuva kaupunki

A116 klo 14.45–15.55

Tieteellinen esitys

Reetta Nousiainen, Hämeen ELY-keskus

Kiertotalouden edistämiskeinona huolenpito rakennuskannasta

Kun tavoitellaan siirtymää kulutuskulttuurista kiertotalouteen, myös olemassa olevaa rakennettua ympäristöä on katsottava uusin silmin: huolenpidon arvoisena ja käyttökelpoisena resurssina.

Kiertotalous tähtää materiaalien ja resurssien käytössä pitämiseen niiden arvo säilyttäen. Ensisijaista on siten ylläpitää, korjata tai muunnella olemassa olevaa rakennuskantaa, mikä tutkitusti vähentää ilmastopäästöjä, jätettä ja luonnonvarojen kulutusta verrattuna purkamiseen ja uudisrakentamiseen. Samalla säilytetään rakennuskulttuuria ja kaupunki- tai kyläkuva.

Hämeen ELY-keskuksessa tutkittiin ympäristöministeriön rahoituksella kiertotalouden edistämiskeinoja kuntien kaavoituksessa ja rakentamisessa, sillä kunnilla on rakennetun ympäristön kiertotaloussiirtymässä avainrooli kaavoittajana, lupapäätösten tekijänä ja kiinteistöjen omistajana. Tapaustutkimuskohteina oli tyypillisiä purku-uhan tai käyttötarkoituksen lakkaamisen alla olevia rakennuksia Hämeestä, pääosin 1950–1970-luvuilta: kouluja, kerrostaloja, toimistotalo ja seurakuntakeskus.

Tapaukset osoittivat, että purkamisen ja rakentamisen ekologiset vaikutukset kuten materiaalien kulutus jäävät kestävyystoimissa vielä sokeaksi pisteeksi, vaikka monet kunnat ovat asettaneet toiminnalleen kunnianhimoisia ilmasto- ja kestävyystavoitteita. Kaavoitusvaiheen on tunnistettu vaikuttavan keskeisesti kiertotalouden edellytyksiin rakennetussa ympäristössä, mutta käytännössä olemassa olevan rakennuskannan säilyttämisen ja uuden käytön mahdollisuuksia ei tulla tutkineeksi. Monesti päätökset purkamisesta on tehty jo ennen kaavoituksen alkamista esim. palveluverkkosuunnittelun yhteydessä. Kehittämisvaihtoehtoja kuitenkin olisi, jos niitä tutkittaisiin, kuten LAB-ammattikorkeakoulun ja Tampereen yliopiston opiskelijatyöt kohteista osoittivat.

Ollakseen kestävä, suunnittelussa on jo ennakoiden otettava huomioon ympäristö, talous, kulttuuriset ja sosiaaliset näkökulmat. Kunnissa tarvitaan konkreettisia keinoja, miten eri arvotekijät voidaan tehdä näkyviksi. Jatkossa tavoitteena on muodostaa tutkimustietoon pohjautuen käsitys kestävyiden arvotekijöistä ja testata, miten niitä voidaan arvioida käytännön suunnittelukohteissa.

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024042219907>

Tieteellinen esitys

Pablo Riquelme, LAB University of Applied Sciences / PilotGreen

Green neighbourhoods through participatory design

LAB University of Applied Sciences is a partner in the PilotGreen project, an initiative aimed at transforming neglected urban spaces into green areas of social interaction, using participatory design.

LAB University of Applied Sciences is a partner in the PilotGreen project, an initiative aimed at transforming neglected urban spaces in selected neighbourhoods of Helsinki and Lahti with green elements. These areas will be developed collaboratively with the residents, LAB students, and various public and social organisations.

Although the PilotGreen project has a multidimensional scope, the primary focus in Lahti has been on creating open spaces for social interaction. Design has been the key tool in achieving this goal.

With the participation of students from LAB's urban design courses, we carried out various activities in collaboration with local communities, particularly in Mukkula, Lahti, and Malminkartano, Helsinki. Using design tools and methods, students have engaged in meaningful dialogues with residents, gathering valuable data on their needs and expectations regarding their own living environment.

In this context, design serves as a catalyst for citizen participation, helping to articulate solutions that can be applied.

Through dialogue, interactive activities, and visualisations, our students developed multiple proposals for the vacant space in question.

The insights gathered, and the proposals created by our students then laid the groundwork for another significant aspect of the PilotGreen project—the implementation of prototypes. The most notable prototype to date is the collective construction of a temporary garden at the shopping area of the Mukkula neighbourhood.

While the primary focus of the PilotGreen project is the implementation of green areas through experimentation, without the participation and active involvement of residents, any efforts of improvement could face challenges such as criticism, vandalism, or a lack of relevance being felt by the community. These potential challenges can be addressed early on by using design tools to foster cooperation in a horizontal dialogue between residents, city administration, and other involved organisations.

Avainsanat: Green, neighbourhood, citizen, participation, design

Tieteellinen esitys

Sini Roine, LAB-ammattikorkeakoulu

Kaisa Leka, LAB-ammattikorkeakoulu

Päijät-Hämeäisiä esteettömyysinnovaatioita

Esteettömät ja älykkäät asumisen ratkaisut –hankkeessa on kehitetty ratkaisuja, joilla halutaan purkaa apuvälineisiin liittyviä ennakkoluuloja ja tarjota Päijät-Hämeen teollisuudelle uusia ideoita.

ESSI - Esteettömät ja älykkäät asumisen ratkaisut -hanke on kehittänyt esteettömyysratkaisuja kotiympäristöön ja ovista kulkemiseen. Ovivalmistajat ja digitaalisia ratkaisuja tuottavat yritykset ovat olleet vahvasti mukana hankkeessa. Lisäksi lukituspalvelut, rakennus- ja hyvinvointiala ovat tuoneet asiantuntijuuttaan hankkeeseen.

ESSI-hankkeessa on haluttu kuulla loppukäyttäjiä, jotta löydetään oikeita ratkaisuja oikeisiin haasteisiin. Tästä syystä hankkeen aikana on toteutettu haastatteluja ja kolme työpajaa. Työpajoissa loppukäyttäjät ja yritykset, yhdessä ja erikseen, ovat tuoneet esiin haasteita, ideoita ja kehitysehdotuksia. Hankkeen toimenpiteisiin on osallistunut enimmäkseen liikuntarajoitteisia, näkövammaisia ja aistiyliherkkiä. Osallistujien kokemusten ja näkemysten perusteella on viety kehitystyötä eteenpäin.

Työpajojen ja haastatteluiden tuloksien perusteella on luotu konsepteja yhteistyössä Muotoiluinstituutin opiskelijoiden kanssa. Opiskelijat ovat kehittäneet uusia houkuttelevia käyttäjälähtöisiä tuotteita, jotka eivät korosta apuvälineille perinteisesti tyypillistä laitosmaisuuksia. Hanke on pyrkinyt purkamaan apuvälineisiin ja vammaisuuteen liittyviä ennakkoluuloja.

Hankkeen yhtenä toimenpiteenä on prototyyppien testaus, joihin on osallistettu loppukäyttäjiä. Konseptien testaukset on järjestetty pääsääntöisesti LABin Asumisen laboratoriossa, jossa on ollut mahdollisuus tallentaa testauksilaisuuksia ja analysoida konseptien toimivuutta jälkikäteen.

Testausten tulokset, kuten myös kaikki valmistuneet prototyyppit ja neljä erilaista konseptia, julkaistaan vuoden 2025 alussa. Konseptien "lanseerausseminaarin" lisäksi hankkeen kaikki tulokset julkaistaan avoimena digitaalisena julkaisuna, joka on kaikkien teemasta kiinnostuneiden hyödynnettävissä.

Toteuttaja: LAB-ammattikorkeakoulu

Toteutusaika: 1.4.2023-31.3.2025.

Rahoitus: Euroopan Unionin osarahoittama, Päijät-Hämeen liitto.

Avainsanat: Esteettömyys, Päijät-Hämeen valmistava teollisuus, käyttäjälähtöisyys

Planetaarinen terveys

A122 klo 10.05–12.05

Tieteellinen esitys

Laura Vartiainen, LUT-yliopisto

Lahden kaupungin hankintojen luontojalanjälki

Esityksessä perehdytään Lahden kaupungin hankintojen aiheuttamiin luontohaittoihin. Suurimman luontohaitan vuonna 2023 aiheuttivat energia, elintarvikkeet ja investoinnit.

Ihmisen toiminnan seurauksena luonnon monimuotoisuus heikkenee nyt nopeammin kuin koskaan aiemmin ihmiskunnan historiassa, ja kiireellisiä toimia tarvitaan kaikilta toimijoilta. Kansainvälisen kaupan myötä kulutus yhdessä maassa aiheuttaa luontokatoa ympäri maailman. Jotta toimijat voivat tehokkaasti pienentää luontovaikutuksiaan, tulee niiden tietää vaikutusten suuruus ja sijainti. Tässä tutkimuksessa laskettiin Lahden kaupungin vuotuisten hankintojen luontovaikutusten suuruus eli luontojalanjälki sekä selvitettiin, mitkä tuotekategoriat aiheuttavat suurimman luontohaitan ja mihin päin maailmaa haitta kohdistuu.

Laskenta tehtiin maaekosysteemeille kahden parhaiten tunnetun luontokadon ajurin – maankäytön ja ilmastonmuutoksen – perusteella. Laskenta yhdisti tiedon Lahden kaupungin hankinnoista (€ tai kg) tietoon eri tuotekategorioiden aiheuttamasta maankäytöstä (m²/€ tai m²/kg) ja kasvihuonekaasupäästöistä (kgGHG/€ tai kgGHG/kg) sekä ajureiden aiheuttaman luontohaitan suuruutta kuvaavaan kertoimeen (PDF/m² tai PDF/kgGHG).

Lahden vuoden 2023 hankintojen luontojalanjälki oli 262 nPDF, mikä tarkoittaa, että 0,0000262 % lajeista tulee todennäköisesti kuolemaan sukupuuttoon, mikäli luontoa kuormittava toiminta jatkuu. Suurimman luontohaitan aiheuttivat lämmitys, sähkö, elintarvikkeet sekä investointeihin liittyvät palvelut. Maankäytön osuus luontojalanjäljestä oli 34 % ja ilmastonmuutoksen 66 %. Maankäytön aiheuttamasta luontohaitasta suurin osa kohdistui Suomeen, Singaporeen, Costa Ricaan, Guatemalaan ja Brasiliaan.

Tulosten pohjalta Lahden kaupunki voi asettaa itselleen mitattavissa olevia tavoitteita ja tietää, mihin hankintakategorioihin sen kannattaa erityisesti keskittyä. Tärkeintä on vähentää kulutusta sellaisissa kategorioissa, jotka aiheuttavat suuren luontohaitan sekä pienentää vaikutuksia vaihtamalla kategorian sisällä pienemmän luontohaitan aiheuttaviin tuotteisiin. Vasta tämän jälkeen voidaan jäljelle jäänyt haitta kompensoida paikan päällä tai muualla.

Avainsanat: luontojalanjälki, luontohaitta, biodiversiteetti, Lahti, kaupunki, hankinnat

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024082766526>

Tieteellinen esitys

Maija Lipponen, Luonnonvarakeskus

Elina Vehmasto, Luonnonvarakeskus

Lahden terveismetsän käyttö Päijät-Hämeen hyvinvointialueen palveluissa

Terveismetsiä ja niihin liittyvää hyvinvointia edistävää toimintaa on tutkittu ja kehitetty eri puolilla maailmaa. Suomessa terveismetsiä on viime vuosina perustettu keskussairaaloiden läheisyyteen muun muassa Lahdessa ja Kajaanissa. Esityksessä kuullaan, miten Lahden terveismetsää hyödynnetään Päijät-Hämeen hyvinvointialueen palveluissa.

Terveismetsiä ja niihin liittyvää hyvinvointia edistävää toimintaa on tutkittu ja kehitetty eri puolilla maailmaa. Suomessa terveismetsiä on viime vuosina perustettu keskussairaaloiden läheisyyteen muun muassa Lahdessa ja Kajaanissa. Sairaaloiden terveismetsät ovat kaikille avoimia, mutta ne on suunniteltu erityisesti sairaalan henkilöstön ja heidän asiakkaidensa käyttöön. Tutkimuksessa selvitettiin Lahden terveismetsän hyödyntämistä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen palveluissa.

Kyselytutkimus toteutettiin Kainuun ja Päijät-Hämeen hyvinvointialueiden henkilöstölle kesällä 2024. Vastauksia saatiin yhteensä 205, joista 32 Kainuusta ja 173 Päijät-Hämeestä. Vastaukset analysoitiin tilastollisen luokittelun, ristiintaulukoinnin ja laadullisen sisällönanalyysin avulla. Päijät-Hämeen vastaajista 83% tiesi terveismetsästä ja 21% oli hyödyntänyt sitä työssään. Heistä 34% työskenteli terveyden ja sairaanhoidon palveluissa, 21% ikääntyneiden palveluissa, 28% sosiaali- ja perhepalveluissa sekä 17% muissa palveluissa. Terveismetsän käyttötapoja oli monenlaisia: 41% vastaajista oli ohjannut asiakkaitaan hyödyntämään terveismetsää omatoimisesti, 18% vastaajista oli itse ohjannut asiakkaita terveismetsässä, 24% vastaajista oli viestinyt terveismetsästä sidosryhmille, 24% vastaajista oli hyödyntänyt terveismetsää työhyvinvoinnin tukena ja 19% vastaajista palaverissa. Lisäksi 39% vastaajista oli hyödyntänyt terveismetsää muulla tavoin. Lisäksi ammattilaiset arvioivat, millaisia hyvinvointivaikutuksia luontokäynneillä oli ollut asiakkaiden hyvinvointiin ja miten tärkeäksi he eri hyvinvointivaikutuksia kokivat. Avoimista vastauksista tarkasteltiin tekijöitä, jotka edesauttavat tai estävät terveismetsän hyödyntämistä työssä.

Tutkimus on osa Luontolähete-hanketta, jota rahoittaa Sosiaali- ja terveysministeriö vuosina 2024–2026. Hankkeen toteuttaja on Luonnonvarakeskus. Pilottikaupunkeina ja osarahoittajina ovat Kajaani ja Lahti.

Avainsanat: terveismetsä, luonto, sote-palvelut

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: <https://www.luke.fi/fi/projektit/luontolahete>

Tieteellinen esitys

Mika Saarenpää, Luonnonvarakeskus

Terveyttä multaisilla sormilla?

Yhteys maaperään ja sen mikrobeihin on tärkeää terveydellemme, mutta kaupungistuminen on heikentänyt tätä yhteyttä. Voiko kaupunkiviljelystä löytyä apu?

Kaupungistuminen on muuttanut suhdettamme luontoon. Vietämme luonnossa vähemmän aikaa ja olemme fyysisesti vähemmän kosketuksissa luonnon materiaalien kanssa. Vähäisen kontaktin luonnon mikrobiyhteisöjen kanssa nähdään vaikuttaneen haitallisesti puolustusjärjestelmämme toimintaan, ja esimerkiksi allergiat ovat viimeisen vuosisadan aikana lisääntyneet huomattavasti.

Viimeaikaisten biodiversiteetti-interventioiden avulla on pyritty tuomaan monimuotoinen luonto takaisin kaupunkilaisten arkeen ja täten lisäämään puolustusjärjestelmän toimintaan vaikuttavaa hyvälaatuista mikrobialtistusta. On esimerkiksi osoitettu, että käsien hierominen luonnollisiin materiaaleihin muokkaa kehon mikrobiyhteisöjä.

Kaupunkiviljelykokeessa pyysimme päijäthämäläisiä terveitä aikuisia harrastamaan pienimuotoista viljelytoimintaa kotonaan sisätiloissa. Interventoryhmäläiset käyttivät kasvualustanaan erityistä biodiversiteettimultaa, jonka ajatuksena on jäljitellä mikrobistoltaan rikasta metsänpohjaa. Kontrolliryhmä käytti maailman käytetyintä mutta mikrobistoltaan köyhää kasvualustaa, kasvuturvetta. Seurasimme tutkittavien kehon mikrobistossa ja puolustusjärjestelmän toiminnassa tapahtuvia muutoksia mikrobi- ja verinäytteiden avulla.

Biodiversiteettimullalla tapahtunut kotiviljely monimuotoisti jo yhden kuukauden aikana ihon bakteeristoa ja lisäsi veressä havaitun tulehdusta hillitsevän sytokiinin määrää. Vastaavia muutoksia ei havaittu turvetta käyttäneillä kontrolliryhmäläisillä. Tulokset osoittavat, että jo lyhyellä harrastustoiminnalla monimuotoisen luonnon parissa voidaan vaikuttaa kehon mikrobistoon ja immuunijärjestelmän toimintaan. Pidempikestoisia tutkimuksia tarvitaan osoittamaan muutosten pysyvyys ja mahdolliset vaikutukset puolustusjärjestelmän häiriöiden ehkäisyyn ja hoitoon.

Avainsanat: Puolustusjärjestelmä, mikrobi, kaupunkiviljely, bakteeri

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: <https://doi.org/10.1016/j.envint.2024.108705>

Tieteellinen esitys

Mira Grönroos, Helsingin yliopisto

Riikka Puhakka, Helsingin yliopisto & LAB-ammattikorkeakoulu

Luontoaktiiviteeteista vaihtelevaa mikrobikontaktia nuorille

Lahtelaisnuorille tehdyn tutkimuksen mukaan metsävaellus ja geokätköily kaupunkialueella tarjoavat runsaan mikrobiotisuuden. Tämä todennäköisesti edistää immuunijärjestelmän toimintaa.

Länsimainen ihminen elää nykypäivänä hyvin erilaisessa ympäristössä kuin missä evoluution kuluessa ihmislaji on kehittynyt. Muutoksen myötä ihmisten kontakti luontoon ja sen monipuoliseen mikrobistoon on vähentynyt. Tätä on esitetty yhdeksi syyksi allergioiden ja autoimmuunisairauksien yleistymiselle.

Lahdessa toteutettiin keväällä 2022 tutkimus, jossa neljä 9.-luokkaa osallistui erilaisiin luontoaktiiviteetteihin. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, minkälaisen mikrobikontaktin nuoret saavat näistä luontoaktiiviteeteistä sekä muuttaako luonnossa liikkuminen nuorten ihon ja syljen mikrobistoa. Tutkitut luontoaktiiviteetit olivat kolmen päivän metsävaellus Repoveden kansallispuistossa sekä kahden viikon ajan arkipäivisin toistettu ulkona pelattavien mobiilipelien sekä geokätköilyn harrastaminen kaupunkialueella. Neljäs luokka toimi kontrolliluokkana ja osallistui kolmen päivän draamaleirille, joka järjestettiin sisätiloissa.

Nuorten kenkiin laitettiin teipit, joista liikkumisen jälkeen otettiin bakteerinäytteet. Nämä bakteerinäytteet osoittivat selvästi, että bakteerien kokonaismäärä oli merkitsevästi runsain metsävaelluksella. Myös Lahden kaupungin luontoalueilla harrastettu geokätköily keräsi kenkiin runsaasti bakteereja. Mobiilipelejä, kuten Pokemon Go:ta, pelattiin lähinnä asfalttialueilla, mikä näkyi vähäisempänä bakteerien määränä. Sisätiloissa järjestetyllä draamaleirillä nuorten sukkiin kiinnitetyt teipit keräsivät matalia bakteerimääriä. Bakteerien kokonaismäärä nuorten iholla ja syljessä aktiiviteettien harrastamisen jälkeen ei eronnut alkutilanteesta.

Aiempien tutkimusten perusteella voidaan olettaa, että luonnosta saatava mikrobikontakti on terveydelle hyödyllistä. On rohkaisevaa, että luonnontilaisemmalla metsäalueella liikkumisen lisäksi merkittävää mikrobikontaktia on mahdollista saada kaupunkialueen puistoissa ja metsissä liikkumalla. Esityksessä pohdimme myös mikrobien monimuotoisuuden merkitystä.

Avainsanat: luontoterveys, luontokontakti, bakteerit, mikrobit, nuoret, ihmisen mikrobisto

Tieteellinen esitys

Riikka Puhakka, Helsingin yliopisto & LAB-ammattikorkeakoulu

Voivatko mobiilipelit houkutella nuoria luontoon?

Lahtelaistutkimuksen perusteella geokätköilyllä ja mobiilipelien pelaamisella ulkona on myönteisiä vaikutuksia nuorten mielialaan, aktiivisuuteen, vuorovaikutukseen ja kiinnostukseen luontoa kohtaan.

Luonnon myönteiset vaikutukset psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiimme tunnustetaan yhä paremmin. Tutkimukset ovat myös osoittaneet myönteisten luontokokemusten olevan yhteydessä ympäristövastuullisuuteen. Siten on tärkeää tunnistaa luontoaktiviteettien mahdollisuudet nuorten fyysisen aktiivisuuden, hyvinvoinnin ja luontoyhteyden vahvistamisessa. On myös alettu pohtia, voitaisiinko nuorten kiinnostusta teknologiaa ja pelejä kohtaan hyödyntää luontokiinnostuksen herättämisessä ja luontokosketuksen lisäämisessä.

Tässä NATUREWELL-hankkeen tutkimuksessa tarkastellaan, miten 10 päivän osallistuminen geokätköilyyn tai sijaintiin perustuvien mobiilipelien, kuten Pokémon Go:n, pelaamiseen vaikutti nuorten (n=23) koettuun hyvinvointiin ja luontoyhteyteen. Kysely- ja haastatteluaineisto kerättiin 15–16-vuotiailta lahtelaisnuorilta keväällä 2022. Pitkäaikaisten vaikutusten tutkimiseksi nuorille lähetettiin seurantakysely vuoden kuluttua.

Kyselytulosten perusteella nuorten myönteiset tuntemukset lisääntyivät tutkimusjakson aikana. Laadullisten tulosten perusteella pelaamisella oli myönteisiä vaikutuksia nuorten mielialaan, fyysiseen aktiivisuuteen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Lisäksi pelaaminen herätti nuorten kiinnostusta luontoa kohtaan sekä intoa viettää aikaa luontoympäristössä. Tulosten perusteella ulkona pelattavat mobiilipelit ja pelillistäminen ovat keinoja, joilla voidaan motivoida nuoria liikkumaan erilaisissa luontoympäristöissä, tottumaan vaihteleviin olosuhteisiin ulkona sekä havaitsemaan luonnon myönteisiä vaikutuksia omaan hyvinvointiin. Uusia sovelluksia voidaan myös kehittää esimerkiksi ympäristökasvatuksen tavoitteisiin.

Avainsanat: luonnon virkistyskäyttö, hyvinvointi, luontoyhteys, geokätköily, mobiilipelit

Puhdas vesi ja ilma

A127 klo 13.30–15.55

Tieteellinen esitys

Ville Junntila, Suomen ympäristökeskus

Emmi Vähä, Suomen ympäristökeskus

Noora Perkola, Suomen ympäristökeskus

PFAS-yhdisteiden päästölähteet ja esiintyminen Porvoonjoessa

Suomen ympäristökeskuksen tutkimuksessa selvitetään ympäristölle ja ihmisterveydelle haitallisten PFAS-yhdisteiden esiintymistä ja päästölähteitä Porvoonjoessa.

Porvoonjoen on todettu olevan kemiallisesti huonossa tilassa joen alajuoksun pintaveden ja kalojen korkeiden PFAS -pitoisuuksien takia. Ei kuitenkaan tiedetä, onko PFAS-yhdisteitä myös yläjuoksulla ja mistä ne jokeen tulevat.

Suomen ympäristökeskus on keväällä ja kesällä 2024 tutkinut PFAS-yhdisteitä Porvoonjoessa, siihen laskevassa Palojoessa ja Hennalan hulevesialtaiden laskuojassa. Näytteitä on saatu myös jätevedenpuhdistamoilta Lahdesta, Nastolasta ja Orimattilasta. Näytteistä analysoitiin 63 PFAS-yhdisteen pitoisuudet, minkä lisäksi tuntemattomien PFAS-yhdisteiden määrää selvitettiin TOP-analyysillä. Tuntemattomien yhdisteiden tunnistamiseksi näytteet analysoidaan myös suspect screening -menetelmällä.

Tulosten perusteella PFAS-yhdisteitä on melkein yhtä suuria määriä koko joessa yläjuoksulta alajuoksulle. Jokeen johdetut puhdistetut jätevedet nostavat pintaveden PFAS-pitoisuutta, mutta valtaosa yhdisteistä on peräisin joko hajakuormituksesta tai tuntemattomista pistemäisistä lähteistä. Hennalan hulevesiojan osuus Porvoonjoen PFAS-kuormasta oli merkittävä erityisesti keväällä lumien sulamisen aikaan.

Tulosten perusteella jätevedenpuhdistamoiden PFAS-kuorman pienentäminen ei yksin riitä parantamaan Porvoonjoen kemiallista tilaa, vaan toimenpiteitä tulee kohdistaa myös valuma-alueella sijaitseviin toistaiseksi tuntemattomiin päästölähteisiin.

Tutkimus on osa Horizon Europe hanketta ”Partnership for the Assessment of Risks from Chemicals” (PARC).

Avainsanat: haitalliset aineet, ympäristö, Porvoonjoki

Scientific presentation

Mubina Ghazi, Lei Liu, Marie Puhakka, Merja Kontro / University of Helsinki

Transforming sewage sludge carbon to polyhydroxyalkanoates

The microbial conversion of sewage sludge into polyhydroxyalkanoates (PHA), a bioplastic raw material provides a sustainable approach for managing plastic waste and resource recovery from wastewater.

Conventional fossil fuel-based plastics have become an indispensable part of our lives. However, their widespread usage has led to a substantial rise in plastic waste generation. Given these circumstances, there is an increasing urge to explore alternate options to effectively control synthetic plastic product consumption and its wastes, particularly bio-based plastics made from renewable natural resources. Increasing the market share of bioplastics not only helps to reduce reliance on fossil fuels, but also promotes the transition to a bio-based society, and the development of a circular economy. Polyhydroxyalkanoates (PHAs) are microbial-derived polymers that stand out for their sustainability and biodegradability. Microbial PHA production from industrial wastes, particularly using activated sludge, has gained interest. Wastewater treatment plants generate a substantial amount of sewage sludge that requires innovative disposal methods. Hence, recycling organic materials from sewage sludge into biodegradable plastics is a potential option.

The study aims to develop a bacterial sludge hydrolysis into volatile fatty acids (VFAs), and feed them to PHA accumulation for pilot-scale bioreactors (500-1000 L). This sub-study investigated sludge hydrolysis and inoculum cultivation for PHA accumulation. The effects of 3-fold concentrated activated sludge and growth-limiting conditions on the enrichment of PHA-accumulating bacteria were evaluated by utilizing sludge from the Ali-Juhakkala wastewater treatment plant in Lahti. The pH values above 7 appeared to be suitable for hydrolysis, while accumulation occurred at pH values below 7. Overall, the results suggest that the PHA content of 40-70% of volatile solids can be achieved under optimal conditions.

Key words: Bioplastics, polyhydroxyalkanoates, activated sludge, volatile fatty acids

Scientific presentation

Ella Rintamäki, Vilhelmiina Harju, Merja Kontro / University of Helsinki
Sirkku Tuominen, Finnish Environment Institute

Atrazine movement and persistence in groundwater of Laune Aquifer

Atrazine levels remain in Lahti's groundwater despite its ban decades ago. The study models its movement in the Laune aquifer, providing insights into contamination and possible mitigation solutions.

The protection of healthy soil is critical for a sustainable future as we are highly dependent on its ecosystem services. Pollutants from contaminated soil can leach into groundwater causing groundwater pollution. Atrazine concentrations in groundwater have remained relatively steady for over 20 years in Laune aquifer in Lahti, Finland, despite the sales ban in 1992. The concentrations can remain steady due to the slow leaching from subsoil deposits into the groundwater over time. The study aims to further the understanding and mitigation of pesticide contamination in the subsoil environment, focusing on atrazine as a model contaminant.

The atrazine movement in Laune aquifer was modelled using MODFLOW and MT3D modelling programs. The models were built with atrazine concentration data from groundwater sampling and a groundwater flow model of Laune provided by Lahti Aqua Ltd. The first model studied the movement of atrazine with the groundwater flow, assuming a steady release of atrazine from subsoil deposits over time. The second and third models studied the effects of sudden and gradual depletion of subsoil deposits on groundwater concentrations over time.

The model of a steady release indicated little changes in atrazine concentrations across the study area, which was consistent with data on atrazine concentrations over the past 20 years. The sudden depletion scenario demonstrated a rapid dilution of atrazine concentration in the study area, and the levels decreased below the EU safe limit of 0.10 g/L in the main groundwater extraction area in under five years. The gradual depletion model indicated that a slow and continuous decrease in atrazine levels is likely, but the onset of this reduction is difficult to estimate. Atrazine dissipation in the groundwater environment is extremely slow. The main removal route of atrazine from groundwater is pumping and filtering with active carbon.

Key words: Atrazine, modelling, groundwater

The publication on which the abstract is based:

https://helka.helsinki.fi/permalink/358UOH_INST/q5v72t/alma9934679229506253

Scientific presentation

Alexander Stelzer, Heikki Setälä, Johan Kotze / University of Helsinki

Impacts of greenspace management on park soil carbon in Lahti

Impact of lawn to meadow transformation and lawn mowing on soil carbon cycling in urban parks. A review of the common practices informing cost-effective and sustainable management.

Urban spaces and their soils are intensively managed areas. Maintaining high carbon stocks in park soils can enhance the provision of soil-related ecosystem services, reduce management costs, and potentially improve soil literacy and appreciation. To explore this, we are testing how different lawn mowing practices, including allowing lawns to develop into meadows, impact soil carbon levels and their cycling.

In 2022, ten 5x10 m park sites were established with four treatments. Half of each site is left to develop into a meadow, while the other half is mowed monthly. Within the mowed half, lawn clippings are redistributed to create three conditions: no litter, normal litter, and double litter. Soil, grass clippings, and gas samples are collected at the start and end of the growing season after lawn mowing, with soil temperature continuously monitored. Sequential extractions quantify labile (e.g., sugars, starches) to more resistant carbon fractions (e.g., celluloses, aromatic compounds) in soil and vegetation. Combined with respiration data, we will determine whether mowing and the quantity of litter affect carbon stocks by priming the soil.

Carbon pools show weak treatment effects after the first year. However, visual differences in vegetation growth suggest that litter input may have a greater impact in the 2024 and also in later growing seasons. Soil temperature variation is 14.3% smaller in meadows compared to lawns, indicating potential influences slowing carbon cycling. The meadow clippings are also 12.5% richer in the carbon resistant pool but 6.5% lower in the most labile fraction.

The expected outcome is that reduced management may initially result in lower overall soil carbon but lead to more resistant carbon pools over time. This lowered management could make soil carbon sequestration more sustainable and cost-effective. Next, we will analyze roots and microbes to develop a model of interactions within and between carbon fractions.

Key words: Lawn, Meadow, Park, Urban, Soil, Carbon

Scientific presentation

Michael Boy, University of Helsinki

Positive feedback mechanism between biogenic VOCs and methane

How increase of VOCs will effect the methane lifetime in the Northern Hemisphere

A multitude of biogeochemical feedback mechanisms govern the climate sensitivity of Earth in response to radiation balance perturbations. One feedback mechanism, which remained missing from most current Earth System Models applied to predict future climate change in IPCC AR6, is the impact of higher temperatures on the emissions of biogenic volatile organic compounds (BVOCs), and their subsequent effects on the hydroxyl radical (OH) concentrations. OH, in turn, is the main sink term for many gaseous compounds including methane, which is the second most important human-influenced greenhouse gas in terms of climate forcing.

In this study, we investigate the impact of this feedback mechanism by applying two models, a one-dimensional chemistry-transport model, and a global chemistry-transport model. The results indicate that in a 6 K temperature increase scenario, the BVOC-OH-CH₄ feedback increases the lifetime of methane by 11.4% locally over the boreal region when the temperature rise only affects chemical reaction rates, and not both, chemistry and BVOC emissions. This would lead to a local increase in radiative forcing through methane (ΔRFCH_4) of approximately 0.013 Wm⁻² per year, which is 2.1% of the current ΔRFCH_4 . In the whole Northern Hemisphere, we predict an increase in the concentration of methane by 0.024% per year comparing simulations with temperature increase only in the chemistry or temperature increase in chemistry and BVOC emissions. This equals approximately 7% of the annual growth rate of methane during the years 2008–2017 (6.6 ± 0.3 ppb yr⁻¹) and leads to an ΔRFCH_4 of 1.9 mWm⁻² per year.

Key words: biogenic volatile organic compounds, hydroxyl radical, methane

The publication on which the abstract is based: Boy et al., *npj Climate and Atmospheric Science* (2022)5:72

Scientific presentation

Benjamin Foreback, Petri Clusius, Pauli Paasonen, Markku Kulmala, Michael Boy /
University of Helsinki

Metin Baykara, Istanbul Technical University

Carlton Xavier, Lund University

Lukas Pichelstorfer, pi-numerics

Taiwo Ashu, LUT University

Severe haze in Beijing may originate as far as 2000 km west

We modelled a severe air pollution episode in Beijing and found that 3/4 of particles originated outside of the city. The study also examined several scenarios that could mitigate such a haze episode.

Air quality is an ongoing problem in megacities around the world, including Beijing. Severe haze episodes have serious consequences on human health, resulting in hospitalizations and deaths every year. This study applies SOSAA (the model to Simulate the concentration of Organic vapors, Sulfuric Acid, and Aerosols; developed at the University of Helsinki and the Atmospheric Modelling Centre Lahti) to a severe pollution episode in Beijing in November 2018.

Although there are many atmospheric chemical transport models for regional air quality, SOSAA is unique because it has much more detailed chemical and aerosol dynamic processes and simulates concentrations of many more atmospheric species than regional models. Moreover, SOSAA models aerosol size distribution rather than simply mass concentrations. This is especially important from a health standpoint because the smallest sized particles have the most significant health impact.

In this study, SOSAA was run along 7-day back-trajectories using FLEXPART (Flexible Particle dispersion model) in order to investigate the origins of the severe haze episode. Our results show that about 3/4 of the particles in Beijing originated from outside the city. Some of the haze had origins over 2000 km west, in northern Xinjiang province, a region with significant industry and coal burning. Additionally, we created several scenarios based on future plans and predictions that could help reduce the severity of haze episodes. Examples of scenarios include switching to electric vehicles, reducing residential and industrial combustion, stricter controls on power plants, and transition to renewable energy.

We found that comprehensive emission control among multiple emission sectors was more effective than addressing only one individual sector. Furthermore, we found that comprehensive emission control at a provincial or larger regional level is far more effective than only restricting emissions in the city limits of Beijing.

Key words: Atmospheric modelling, air quality, health, air pollution, megacities, haze

Ruokaa ja tulevaisuuden kestävyysratkaisuja

A135 klo 13.30–15.30

Tieteellinen esitys

Natasha Järviö, LUT-yliopisto

Ville Uusitalo, LUT-yliopisto

Biodiversity impact of Finnish food products

Biodiversity impact of over 600 products consumed in Finland using input output analysis and life cycle assessment.

The agricultural sector is a major contributor of global biodiversity loss, responsible for about half of all species losses. The loss of species can have profound impact of our own food security as they play crucial roles in pollination, water purification, carbon storage, nutrient recycling, and other ecosystem services that are crucial to food production. Drivers of biodiversity loss include global warming potential (GWP), eutrophication, pollution through application of fertilizers and pesticides, invasive species and especially occupation and transformation of land.

In our research, performed at LUT university in collaboration with partners in Finland and abroad, we calculated the biodiversity impact of over 600 products consumed in Finland. Calculations were based on FinnDiet reports on daily consumed amounts of different food products, in combination with the FABIO environmentally extended multi-region input output database. Biosphere flows, such as greenhouse gas emissions, land use, water use, and fertilizer application, were converted to estimated loss of species (in the unit of potentially disappeared fraction of species — shortly PDF) using the life cycle impact assessment methods GLAM and LC-IMPACT. Using FABIO allowed us to track origins of the food items reported in FinnDiet and we were thus able to visualize biodiversity impacts related to Finnish food consumption on a global scale.

Results showed us that biodiversity loss hotspots can be found in Latin America where many of the products we consume in Finland are produced, such as cacao, coffee, and bananas. Consumption of hot beverages, including coffee, tea, and hot chocolate, in Finland was responsible for about one third of all biodiversity impacts, followed by chocolate. Sugar and sweets resulted in the largest number of species lost within terrestrial ecosystems. Also nuts, species and lamb meat had a large biodiversity impact per kg of product.

Tieteellinen esitys

Ulla Hoppu, Ville Piikki, Mari Sandell / Helsingin yliopisto

Kestävät ruokavalinnat Päijät-Hämeessä -kuluttajakyselyn tuloksia

Kuluttajakyselyssä kartoitettiin päijäthämäläisten kuluttajien ruokavalintoja ja mielipiteitä kestävästä ruoasta. Tulokset hyödyttävät maakunnan elintarvikeyrityksiä ja muita ruokasektorin toimijoita.

Kestävemmän tulevaisuuden saavuttaminen edellyttää muutoksia ruokailutottumuksissa. Tämän kyselytutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa päijäthämäläisten kuluttajien mielipiteitä ja tottumuksia liittyen kestäväan ruokavalioon. Kyselyssä keskityttiin erityisesti ostopäätökseen vaikuttaviin tekijöihin sekä näkemyksiin koskien vastuullista ruokaa ja ruokavaliota. Tutkimuksen tulokset hyödyttävät erityisesti päijäthämäläisiä elintarvikealan yrityksiä.

Kyselytutkimus toteutettiin REDCap kyselyohjelman avulla Päijät-Hämeen alueella asuville tai aikaansa viettäville kuluttajille. Kyselyä levitettiin sähköisesti sähköpostilistojen, sosiaalisen median kanavien ja paikallisten toimijoiden avulla. Tämän lisäksi kyselystä tiedotettiin ilmoitustauluilla esimerkiksi Lahden kaupungin infopisteillä ja kirjastossa. Kysely oli avoinna kuuden viikon ajan touko-kesäkuussa 2024. Kaikkiaan 313:n täysi-ikäisen vastaajan ikäjakauma oli 18-82 -vuotta, keskiarvo 50 vuotta.

Tulosten mukaan seitsemän tärkeintä ruoan ostopäätökseen vaikuttavaa tekijää olivat ruoan maku, kotimaisuus, hinta, terveellisyys, laatu, ravintosisältö ja tarjoukset. Viisi tärkeintä kriteeriä ruoan vastuullisuudessa olivat ruuan kotimaisuus, terveellisyys, turvallisuus, tuotantoeläinten hyvinvointi ja paikallinen tuotanto. Tärkeimmät syyt valita lähialueen ruokaa olivat halu tukea paikallista tuotantoa ja lähialueen elinvoimaisuutta. Nuoremmat kuluttajat olivat vanhempia kuluttajia valmiimpia vähentämään punaisen lihan kulutusta sekä lisäämään kasvipohjaisten tuotteiden kulutusta. Vanhemmat kuluttajat kokivat ruuan terveellisyyden tärkeänä ruuan valintakriteerinä sekä vastuullisuustekijänä.

Tällainen valintamotivaatioiden selvittäminen mahdollistaa kuluttajaryhmien erottelun, mikä tehostaa markkinoinnin kohdistamista eri kohderyhmille. Kuluttajien näkemysten kartoittaminen auttaa elintarvikealan toimijoita kohdistamaan tuotekehitystä kestävämpään ja terveellisempään suuntaan, ja edistää maakunnan kestäväan ruokajärjestelmän kehitystä.

Avainsanat: ruoka, kuluttaja, ostoalinnat, lähiruoka, kestävyys

Tieteellinen esitys

Ilkka Pietilä, Helsingin yliopisto

Kestävyyden ulottuvuudet eri sukupolvien ruokavalinnoissa

Perhesukupolvet käyvät keskenään aktiivista keskustelua ruokavalinnoista ja niiden osana ruokatuotannon kestävydestä.

Johdanto

Ruokavalintoja koskevassa tutkimuksessa on todettu eroja ikäryhmien välillä siinä, miten kulutusvalinnoissa otetaan huomioon kestävyteen liittyvät tekijät niin ruokatuotannon kuin kulutuksen osalta. Ruokatuotannon ja kulutuksen kestävydestä keskustellaan myös perhesukupolvien välillä, millä voi olla suuri merkityksensä siinä, kuinka kestävydestä ajatellaan.

Tavoitteet

Tutkimuksessa analysoitiin tapoja, joilla eri perhesukupolviin kuuluvat haastateltavat pohtivat kestävyden eri muotoja – taloudellista, ekologista, sosiaalista ja kulttuurista kestävyttä – perustellessaan omia ruokavalintojaan. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös tapoja, joilla perhesukupolvet käsittelivät yhdessä erilaisia näkemyksiään.

Aineisto ja menetelmät

Tutkimuksen aineistona on kolmen peräkkäisen perhesukupolven (isovanhemmat, vanhemmat ja lapsenlapset) haastattelut, jotka kerättiin Lahdessa 2023. Sukupolviketjuja oli 9 ja osallistujia yhteensä 24.

Tulokset

Haastatteluissa taloudellinen kestävyys liitettiin useimmiten ruoan hintaan. Hintaa ajateltiin myös sosiaalisen kestävyden näkökulmasta silloin, kun haastateltavat pohtivat osuutta, joka hinnasta välittyy ruoan tuottajalle. Sosiaalinen kestävyys korostui haastateltavien perusteluissa lihan kulutukselle, minkä nähtiin ylläpitävän suomalaista ruokatuotantoa. Perhesukupolvet myös keskustelivat yhdessä ruokatuotannon ekologisesta kestävydestä. Kulttuurinen kestävyys tuli esiin tilanteissa, joissa vanhemmat osallistujat esittivät huolensa perinteisten ruokien katoamisesta ruokakulttuurin muutoksen myötä.

Johtopäätökset

Tutkimus osoittaa, että eri-ikäiset ihmiset ottavat huomioon kestävyden osa-alueita tehdessään ruokavalintoja. Koska kestävyden eri ulottuvuuksia voi olla vaikeaa punnita suhteessa toisiinsa, perhesukupolvien välisellä keskustelulla voi olla merkittävä vaikutuksensa valintoihin.

Tieteellinen esitys

Katariina Buure, Laura Kainiemi, Jarkko Levänen / LUT-yliopisto
Julija Gusca, Riga Technical University

Sääntely hiilidioksidin talteenoton esteenä

Hiilidioksidin talteenotto-, hyödyntämis- ja varastointiteknologioiden (CCUS) sääntely Suomessa, Virossa, Latviassa ja Liettuassa.

Hiilidioksidin talteenotto-, hyödyntämis- ja varastointiteknologioita (CCUS) pidetään keskeisinä työkaluina ilmastonmuutoksen torjunnassa. Euroopan Unionin (EU) mukaan nämä teknologiat ovat osa siirtymää kohti ilmastoneutraalia tulevaisuutta. Vaikka CCUS teknologioilla on potentiaalia, niiden laajamittainen käyttöönotto on ollut hidasta. Tässä tutkimuksessa keskitytään Suomeen, Viroon, Latviaan ja Liettuaan ja tutkitaan CCUS:n käyttöönottoa hidastavia sääntelyyn liittyviä haasteita.

Toteutimme tutkimusta varten haastatteluja yrityksiä sekä ministeriöiden edustajien kanssa eri maissa. Tutkimus paljastaa merkittävän ristiriidan EU:n tavoitteiden ja kansallisten toteutuksien välillä. Muun muassa epäluulo CCUS-teknologioita kohtaan sekä luottamuksen puute sääntelyelimiin ovat vaikeuttaneet CCUS-teknologioiden käyttöönoton edistymistä. Näiden ongelmien ratkaisemiseksi tutkimuksessamme suositellaan selkeämpää ja harmonisoidumpaa sääntelyä sekä yhteistyötä päätöksentekijöiden, teollisuuden ja tutkijoiden välillä.

Tutkimuksessa käytetään policy cycle-teoriaa, joka korostaa jatkuvan arvioinnin ja mukautumisen tärkeyttä päätöksenteossa, jotta sääntely säilyy tehokkaana ja reagoivana sekä teknologisiin edistysaskeliin että yhteiskunnan tarpeisiin.

Lopuksi, vaikka CCUS-teknologiat tarjoavat lupaavan ratkaisun hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen, niiden menestyksen tiellä on toistaiseksi monenlaisia esteitä. Parantamalla sääntelyn selkeyttä on mahdollista edistää CCUS-teknologioiden laajamittaista käyttöönottoa, mikä voi tukea yhteisten ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Avainsanat: hiilidioksidin talteenotto, sääntely, policy cycle, haastattelututkimus, Baltia

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: Artikkelin nimi on vielä under review

Tieteellinen esitys

Anni Orola, LUT-yliopisto

Suomen akkumateriaaliteollisuuden kestävyiden nykytila

Tutkimuksessa kartoitettiin Suomen akkumateriaaliteollisuuden kestävyttä. Esillä olivat paikalliset biodiversiteetti vaikutukset, kun taas globaaleista sosiaalisista vaikutuksista puhuttiin vähemmän.

Liikenteen sähköistyminen nähdään yhtenä ratkaisuna ilmastonmuutoksen torjumisessa. Kasvava akkumateriaali teollisuus vaatii kuitenkin suuria määriä mineraaleja esimerkiksi kobolttia, litiumia ja nikkeliä. Näiden mineraalien kaivamisen on tutkittu aiheuttavan negatiivisia sosiaalisen kestävyiden vaikutuksia erityisesti matalan tulotason maissa. Negatiiviset vaikutukset voivat liittyä esimerkiksi työturvallisuuteen tai paikallisten yhteisöiden oikeuksiin. Suomessa näitä vaikutuksia on osittain vähemmän, mutta akkumateriaaliteollisuudella on silti haasteita sosiaalisen hyväksyttävyyden kanssa.

Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa akkumateriaaliteollisuuden kestävyiden nykytilaa Suomessa eri elinkaaren vaiheissa: mineraalien etsintä, kaivaminen ja akkukatodin valmistus.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin sisällönanalyysiä, joka on laadullinen tutkimusmenetelmä. Aineistoksi valittiin suomalainen valtamedia, jonka sisältöä seurattiin Google Alertilla yli puolen vuoden ajan. Aineistosta selvitettiin sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisen kestävyiden vaikutuksia sekä akkumateriaaliarvoketjuun liittyviä toimijoita ja heidän välisiään ristiriitoja.

Tutkimuksessa havaittiin kaksi eri elinkaarta: kaivoksen elinkaari ja akkumateriaalin elinkaari. Kaivoksen elinkaareen liittyi myös paljon sosiaalisia prosesseja, esimerkiksi erilaisia lupamenettelyitä, jotka voivat osaltaan aiheuttaa sosiaalisia vaikutuksia, kuten stressiä, paikallisissa yhteisöissä. Eniten artikkeleita olikin julkaistu mineraalien etsintään ja ympäristölupaprosesseihin liittyen. Kaivosteollisuusyritysten lisäksi merkittäviä toimijoita olivat erilaiset kansalaisjärjestöt. Kestävyysvaikutuksista eniten keskustelua käytiin biodiversiteettiin liittyen. Kestävyttä käsiteltiin lähinnä alueellisesta näkökulmasta tuomatta mukaan laajempaa globaalia kontekstia, jossa sosiaaliset kestävyysvaikutukset ovat usein keskiössä.

Solmukohtia – keskusten ja kohtaamisten Päijät-Häme

A109 klo 10.05–12.30

Tieteellinen esitys

Jorma Ahonen, Päijät-Hämeen tutkimusseura ry

Päijät-Hämeen tutkija- ja tukiverkostot ja yhteisöt

Yhteisön syntyprosessi ja vaiheet.

Miten ja millaisella prosessilla ja kehitysaskelleilla yhteisö syntyy? Päijät-Hämeen tutkimusseura maakuntamme tutkijoiden yhteisöllisenä solmuna ja toiminnallisena kohtaamisten ja yhteistyön innovatiivisena ja toiminnallisena verkostona

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: Päijät-Hämeen tutkimusseuran vuosikirja 2024

Tieteellinen esitys

Antti Karisto, Päijät-Hämeen tutkimusseura ry

Solmuja ja umpisolmuja

Solmun ja solmujen teoriaa suhteet ja kehityksen risteykset positiivisina solmuina.

Solmu on vivahteikas sana. Se voi viitata kestävään liitokseen, mutta myös pirulliseen umpisolmuun. Suhteiden solmiminen on diplomatian sana, mutta joskus ajatus voi ajautua solmuun. Solmukohtia on sekä paikassa että ajassa.

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: Päijät-Hämeen tutkimusseuran vuosikirja 2024

Tieteellinen esitys

Janne Ridanpää, Päijät-Hämeen tutkimusseura ry

Lahden mittainen mies - August Fellman tehtailijana ja liikemiehenä

Päijät-Hämeen kehityksen merkkihenkilö August Fellman, elämä ja teot.

August Fellman (1839–1912) vaikutti Lahden kehitykseen monin tavoin. Hän oli myös monipuolinen teollisuusmies. Fellman osti Lahden kartanon vuonna 1868. Suurmaatila mahdollisti liiketoimien laajentamisen myös teollisuuden pariin. Lahdesta kasvoi Pietarin radan ansiosta liikenteen solmukohta, jonka sahateollisuuteen Fellman investoi voimakkaasti. August Fellmanin merkitys oli ennen kaikkea paikallinen, vaikka hän kokeili siipiään myös Kotkassa, Suomen sahateollisuuden suurimmassa keskuksessa

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: Päijät-Hämeen tutkimusseuran vuosikirja 2024

Tieteellinen esitys

Kati Honkanen, Päijät-Hämeen tutkimusseura ry

Paikkojen merkitykset ja vaikutukset yksilön hyvinvoinnille

Paikallisuus ja paikkojen merkitykset hyvinvoinnin tuottajana.

Sessiossa tarkastellaan eri-ikäisten ihmisten paikoille antamia merkityksiä subjektiivisen hyvinvoinnin tuottajina. Millaisia hyvinvointiin liittyviä merkityksiä asuinalueiden paikoille annetaan? Millaista tietoa tutkimuksessa käytetyt visuaaliset ja verbaliset laadulliset menetelmät muodostavat eri ikäisten subjektiivisesta hyvinvoinnista paikoissa? Tavoitteena on tuoda esiin usein piiloon jääviä hyvinvoinnin ilmentymiä erityisesti asuinalueilla, joita sosioekonomisten mittareiden kautta tarkasteltuna pidetään haasteellisina, esimerkkinä pääasiassa Lahden Liipola.

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: Päijät-Hämeen tutkimusseuran vuosikirja 2024

Tieteellinen esitys

Sonja Aarniola-Järvinen, Päijät-Hämeen tutkimusseura ry

Säätyläisnaisten toimintaverkostot 1800-luvun loppupuolella

Säätyläisnaisten kulttuurityö ja vaikutus yhteiskuntaan 1800-luvun lopun Päijät-Hämeessä.

Säätyläisnaiset toimivat sivistyksen ja hyväntekeväisyyden välittäjinä ja mahdollistajina Päijät-Hämeessä 1800-luvun puolivälin jälkeen. Esimerkkeinäni ovat Koiskalan kartanon leskirouvan Anna Maria Ullnerin ja Urajärven kartanon omistajan Lilly von Heidemanin työ kasvatuksen ja koulutuksen parissa sekä hyväntekeväisyys- ja yhdistystoiminnassa. Heidän vaikutuksensa ulottui myös kartanoiden ulkopuolelle.

Tieteellinen esitys

Riitta Niskanen, Päijät-Hämeen tutkimusseura ry

Vauhtia ja viihdettä

Linja-autoasemat ja huoltoasemat liikenteen solmukohtina ja kehityspisteinä 1900-luvun alussa.

Linja-autoasemat ja huoltoasemat ovat noin satavuotiaita rakennustyyppisiä, jotka syntyivät 1900-luvun alkupuolen autoistumisen myötä. Kukoistuskauti oli sodanjälkeinen aika, jolloin rakennettiin hyvinvointi-Suomea. Vähitellen huoltoasemien kaupallisista oheistoiminnoista tuli päätuote, ja nyt bensa-asema on enää polttoainepumppu kaupan

pihalla. Linja-autoasemaverkosto on bussiliikenteen harventuessa ja lipunmyynnin digitalisoituessa kutistunut tienvarren pysäkeiksi.

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: Päijät-Hämeen tutkimusseuran vuosikirja 2024

Sosiaalihuollon vaikuttavuus - hyvinvointia ja osallisuutta Päijät-Hämeen hyvinvointialueelle

A116 klo 10.05–12.05

Tieteellinen esitys

Maria Tapola-Haapala, Sosiaalialan osaamiskeskus Verso, Päijät-Hämeen hyvinvointialue

Tutkimustieto käyttöön! – Sosiaalihuollon suositukset - osahanke

Voitaisiinko myös sosiaalihuoltoon saada näyttöön perustuvia suosituksia? Miten?

Esityksessä paneudutaan Sosiaalialan osaamiskeskus Versossa Päijät-Hämeen hyvinvointialueella toteutettavaan Sosiaalihuollon suositukset -osahankkeeseen (<https://pajjat-sote.fi/sosiaalialan-osaamiskeskus-verso/kehittamishankkeet/sosiaalihuollon-kustannusvaikuttavuus/>), jossa tarkastellaan sosiaalihuollon näyttöön perustuvien suositusten mahdollisuuksia sosiaalihuollossa sekä laaditaan pilottisuositukset.

Terveystieteiden tutkimuksissa näyttöön perustuvat suositukset ovat vakiintunut tapa viedä tutkimustietoa käytäntöön; sosiaalihuollon näyttöön perustuvia suosituksia laativaa tahoja ei Suomessa sen sijaan ole. Esityksessä pohditaan osahankkeen alustavien kokemusten sekä osahankkeessa toteutetun kyselyn pohjalta, millaisia asioita tulee erityisesti ottaa huomioon laadittaessa sosiaalihuoltoon näyttöön perustuvia suosituksia. Esille nousevat muun muassa tarve selkeään organisatoriseen rakenteeseen ja prosessiin, sosiaalityön tutkimuksen erityispiirteiden huomioiminen, huomion kiinnittäminen suositusten esitystapoihin sekä avoin keskustelu laajemmista tutkimuksen ja käytännön välisestä suhteesta ja jännitteisiin liittyvistä kysymyksistä.

Avainsanat: sosiaalihuolto, sosiaalityö, näyttöön perustuva toiminta, suositukset

Tieteellinen esitys

Paula Andreasen, Tiina Lehtinen, Kirsi Loivarinne, Riikka Leppäkorpi, Anu Olkkonen-Nikula, Tuomas Piipari, Ritva Saarelma, Ville Saloranta, Corinne Soini / Päijät-Hämeen hyvinvointialue

Ikääntyneiden asiakasohjauksen vaikuttavuuspilotti

Ikääntyneiden asiakasohjauksen vaikuttavuuspilotissa pyritään lisäämään hoidon ja palvelujen vaikuttavuutta osana Kestävät ja vaikuttavat sote-palvelut -Päijät-Hämeessä -hanketta

Päijät-Hämeen hyvinvointialueella ikääntyneiden asiakasohjauksessa toteutettavassa vaikuttavuuspilotissa keskitytään kahteen kokonaisuuteen: 1) Kustannustyökalun käyttöönotto ja 2) Asiakasohjaajien vaikuttavuustiedon hyödyntäminen. Kehittämistyö on osa Kestävät ja vaikuttavat sote-palvelut Päijät-Hämeessä-hanketta, jonka rahoittaa NextGenerationEU.

Tavoitteet

Kustannustyökalun kehittämistyön tavoitteina ovat 1) asiakasohjaajien kustannustietoisuuden lisääminen palveluja myönnettäessä ja 2) asiakasmaksujen kustannusarvion laskennan sujuvoittaminen. Työkalu on lisäksi asiakasohjaajan tukena ohjausvelvoitteen toteutuksessa. Laskurista saatavaa tietoa asiakasohjaaja käyttää keskustellessaan kustannuksista asiakkaan kanssa ja tehdessään päätöksiä myönnettävistä, yksilöllisen tarpeen mukaisista palveluista. Kustannustyökalun tarkoituksena on laskea kokonaiskustannukset myönnettävistä palveluista asiakkaalle ja hyvinvointialueelle, mutta sillä ei ensisijaisesti pyritä ohjaamaan asiakasohjaajaa valitsemaan edullisempia palvelukokonaisuuksia.

Aikataulu ja menetelmät

Kustannustyökalun toiminnallisuuksien määrittely ja tekninen toteutus alkoivat marraskuussa 2023. Valmista työkalua testattiin maaliskuusta toukokuuhun 2024. Pilotissa järjestettiin vaikuttavuusosaamisen vahvistamiseksi 'RAI ja vaikuttavuus' -koulutuspaketti asiakasohjaajille tammi-helmikuussa 2024. Koulutuksissa perehdyttiin RAI-arviointitiedon hyödyntämiseen asiakkaan palvelutarpeen ja toimintakyvyn kartoittamisessa sekä palvelujen myöntökriteerien toteutumisen seurannassa.

Tulokset

Testausvaiheessa saatujen alustavien tulosten mukaan kustannustyökalu kannustaa asiakasohjaajia pohtimaan ja vertailemaan eri palvelukokonaisuuksista kertyviä kustannuksia. Kustannustyökalu on lisännyt asiakasohjaajien kustannustietoisuutta, etenkin hyvinvointialueen kustannuksista. Päivittäisessä työssä kustannustyökalu sujuvoittaa asiakasmaksujen kustannusarvioiden laskemista. Koulutusten jälkeen tehdyn palautekyselyn perusteella vaikuttavuustiedon hyödyntäminen lisääntyi asiakasohjaajilla.

Avainsanat: ikääntyneiden palvelut, asiakasohjaus, vaikuttavuus

Tieteellinen esitys

Emmi Fjällström, Sosiaalialan osaamiskeskus Verso, Päijät-Hämeen hyvinvointialue

Mitä osallisuuden kokemukselle tapahtuu?

Sosiaalipalveluiden ja monien järjestöjen toiminnan tavoitteena on vahvistaa osallisuutta. Osallisuuden kokemusta ja muutosta ei vielä ole seurattu järjestelmällisesti monissakaan palveluissa.

Osallisuuden versoja -hanke (AKKE 2023) selvitti Päijät-Hämeessä haavoittuvassa asemassa olevien työkäisten osallisuuden ja hyvinvoinnin kokemusta THL:n osallisuusindikaattorin sisältämällä osallisuuskyselyllä (N271). Eri vastaajaryhmien tarpeisiin soveltaen, palveluihin jalkautuen, saatiin myös tietoa osallisuuden kokemuksen muutoksesta kuntouttavaan työtoimintaan, sosiaaliseen kuntoutukseen sekä järjestöjen kurssitoimintaan ja yksilövalmennukseen osallistuvilta asiakkailta (N52).

Selvityksen mukaan osallisuuden kokemus vahvistui noin 3 kuukauden mittausvälillä. Osallisuuden ja hyvinvoinnin kokemusten suhdetta tarkastellessa muutos oli samansuuntaista mm. koetun terveydentilan ja osallisuuden osalta. Tarkastellessa osallisuuden kokemusta toimintaan osallistumisen keston mukaan, osallisuus vahvistui noin yhteen vuoteen asti, minkä jälkeen se laski hieman. Erittäin heikkoa osallisuutta kokevien määrä kaikista vastanneista oli 19 %, ja heikkoa osallisuutta kokevien määrä väheni.

Kyselyn tuloksia käsiteltiin keskustellen 13 kertaa, kuudessa eri palvelussa, noin 70 asiakkaan ja 70 työntekijän kanssa. Asiakkaat sekä toivoivat, että kokivat, että kyselyä toteuttamalla ja sen tuloksia yhdessä käsittelemällä on mahdollista vahvistaa osallisuuden kokemusta. Työntekijät ja asiakasraadit kokivat tulosten käsittelyn kiinnostavaksi tavaksi saada palautetta ja tukea kehittämiseen. Tulosten käsittelystä on kuvattu toimintamalli ”osallisuutta vahvistava tutkimuskumppanuus”, jota kehitetään edelleen vuonna 2024.

Osallisuuden kokemuksen muutoksen mittausta osallisuusindikaattorin avulla on jatkettu yhteistyössä sosiaalipalveluiden sekä järjestöjen kanssa vuonna 2024 Sosiaalialan osaamiskeskus Versossa. Tavoitteena on tuottaa järjestöille ja sosiaalipalveluille itsenäisesti käytettävissä oleva työkalu ja osaaminen yhdenmittaisen osallisuustiedon keräämiseen, tulkintaan ja hyödyntämiseen toiminnan kehittämisessä osallisuutta edelleen vahvistavaksi. Tietoa hyödynnetään myös rakenteellisen sosiaalityön tiedon tuotannossa sekä tutkimuksessa.

Avainsanat: osallisuuden kokemus, osallisuusindikaattori, sosiaalityö, järjestöt

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: <https://pajjat-sote.fi/osallisuuden-versoja-hanke/>

Tieteellinen esitys

Tuula Carroll, Sosiaalialan osaamiskeskus Verso, Päijät-Hämeen hyvinvointialue

Kun apu ei riitä. Sosiaalityön vaikutus asiakkaan hyvinvointiin

Päijät-Hämeessä selvitettiin haavoittuvassa asemassa olevien hyvinvointia. Tulosten mukaan riittävä sosiaalityö parantaa taloudellista tilannetta sekä vahvistaa osallisuutta ja tulevaisuudenuskoa.

Päijät-Hämeessä on kehitetty mallia tiedon tuottamiseen niiden väestöryhmien hyvinvoinnista, joita on vaikea tavoittaa sähköisillä kyselyillä. Tietoa on kerätty kohdennetulla hyvinvointikyselyllä, jalkautumalla haavoittuvassa asemassa oleville suunnattuihin palveluihin. Alkusysäys kehittämistyölle oli havainto siitä, että koko väestölle toteutetun sähköisen hyvinvointikyselyn vastaajissa olivat aliedustettuina nuoret, työttömät sekä matalasti koulutetut alueen asukkaat. Kyselyllä saatiin tietoa myös erilaisten palvelujen tarpeesta ja riittävydestä sekä kasautuneesta huono-osaisuudesta.

Osallisuuden kokemusta selvitettiin THL:n osallisuusindikaattorin avulla. Vastaajien osallisuuden todettiin odotetusti olevan muuta väestöä heikompaa. Osallisuudessa on kuitenkin suurta vaihtelua vastaajien välillä. Osallisuus on heikompaa niillä vastaajilla, jotka ovat kokeneet sosiaalityön palvelun riittämättömäksi. Lain mukaan sosiaalipalvelujen tavoitteena on osallisuuden edistäminen, mutta osallisuutta ei aiemmin ole vastaavalla tavalla mitattu.

Sosiaalityön asiakkaiden taloudellinen tilanne on vaikea. Kaikista sosiaalityötä tarvinneista 61 % kokee, että heidän on hankalaa kattaa tuloillaan menonsa ja yli puolet on pelännyt ruuan loppumista ennen kuin saa rahaa ostaakseen lisää. Sosiaalityön riittämättömäksi kokeneiden taloudellinen ahdinko on huomattavasti pahempi kuin sosiaalityön riittäväksi kokeneiden. Myös tulevaisuudenusko on sosiaalityön riittämättömäksi kokeneilla heikompi kuin riittäväksi kokeneilla.

Tarkastelu antaa viitteitä siitä, että riittävä sosiaalityö voi parantaa asiakkaiden taloudellista tilannetta sekä vahvistaa osallisuutta ja tulevaisuudenuskoa. Toisaalta eri tekijöiden väliset syy- ja seuraussuhteet ovat vain arvailua. Aineisto ei ole riittävän suuri, jotta voisi tarkastella, mitkä tekijät selittävät sen, että sosiaalityön riittämättömäksi kokeneet voivat muita huonommin. Hyvinvoinnin tekijöiden ja riittävän sosiaalityön väliltä löytyi kuitenkin selkeä yhteys.

Avainsanat: Sosiaalityö, osallisuus, hyvinvointi, vaikuttavuus, haavoittuva asema

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: <https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=c5bded18-869b-44a2-8104-19431161f13d>

Tieteellinen esitys

Minna Veistilä, Päijät-Hämeen hyvinvointialue
Eveliina Heino, Helsingin yliopisto

Palvelutarpeen arvioinnin johtaminen

Palvelutarpeen arvioinnissa organisaatio valitsee asiakkaansa. Tässä esityksessä tarkastellaan sitä, miten palvelutarpeen arviointia johdetaan sosiaalipalveluorganisaatioissa.

Tarkastelen esityksessä sitä, millaisia kehyksiä sosiaalihuollon lapsi- ja perhepalveluissa ja lastensuojelussa työskentelevät esihenkilöt käyttävät puhuessaan lapsen palvelutarpeen arvioinnin johtamisesta. Esitys perustuu yliopistonlehtori, dosentti Eveliina Heinin kanssa kirjoittamaamme artikkeliin, joka ilmestyy Focus Localis -lehdessä syyskuussa 2024. Artikkelin liittyy vuosina 2021-22 toteutetun, STM:n rahoittaman (VTR) Lastensuojelu lapsen etuna (ETU) -hankkeen tutkimuskokonaisuuteen.

Artikkelin aineistona on käytetty 17:ää lasten ja perheiden palveluja sekä lastensuojelua johtavien esihenkilöiden haastattelua. Aineiston analyysissä on hyödynnetty temaattista analyysia ja kehysanalyysia. Tutkimuksessa tunnistimme ja nimesimme kolme erilaista kehystä, joita esihenkilöt käyttivät puhuessaan lapsen palvelutarpeen arvioinnin johtamisesta. Nämä kehykset ovat mahdollistaminen, ongelmanratkaisu ja analysoiminen. Kehykset tuovat esille lapsen palvelutarpeen arvioinnin johtamisen monitasoisuutta.

Avainsanat: lapsi- ja perhepalvelut, lastensuojelu, esihenkilöt, palvelutarpeen arviointi

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: Artikkelin Focus Localis -lehdessä, tulossa 9/24

Taide yhdyskuntasuunnittelussa - moniammatillista yhteistyötä rakentamassa

A116 klo 13.30–14.40

Tieteellinen esitys

Satu Parjanen, LUT-yliopisto

Taideohjelmat kestävän julkisen taiteen mahdollistajina

Julkisen taiteen ohjelmien mukaan kestävän ja taiteellisesti laadukkaan taiteen tuominen julkiseen tilaan vaatii moniammatillista ja sektorirajat ylittävää yhteistyötä eri asiantuntijoiden välillä.

Julkisen taiteen katsotaan lisäävän alueiden viihtyisyyttä ja turvallisuutta ja tukevan ihmisten hyvinvointia. Siitä on tullutkin merkittävä kaupunkikehittämisen muoto. Taiteen yleistyessä ja sen muotojen monipuolistuessa julkiseen taiteeseen liittyvän osaamisen tarve kaupunkisuunnittelussa, kaupunkitilojen toteutuksessa, sekä tilojen huoltamisessa työskentelevien parissa lisääntyy. Monissa kaupungeissa kuten Lahdessa on laadittu julkisen taiteen ohjelmia, joiden tavoitteena on luoda periaatteet julkisen taiteen toteutukselle sekä taiteen hankinta- ja rahoitustavoille.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, miten julkisen taiteen ohjelmissa määritellään julkinen taide ja sen merkitys ja miten mahdollistaa kestävän julkisen taiteen toteuttaminen kunnissa. Tutkimusta varten on analysoitu 19 julkisen taiteen ohjelmaa, joista osa oli koko kaupunkia käsitteleviä ja osa kaupunginosaa tai aluetta käsitteleviä ohjelmia ja yksi maakunnallinen taideohjelma. Ohjelmissa julkinen taide määritellään julkisessa tai puolijulkisessa tilassa olevaksi taiteeksi. Lisäksi julkinen taide voidaan jaotella pysyviin julkisiin taideteoksiin, väliaikaisiin teoksiin ja tapahtumiin sekä integroituihin teoksiin, erillisiin teoksiin ja väliaikaisiin teoksiin.

Tulosten mukaan taiteella julkisessa tilassa on kaupunkikuvallista, taloudellista, viestinnällistä, kulttuurista ja sosiaalista merkitystä. Julkisen taiteen prosessit vaativat moniammatillista ja sektorirajat ylittävää yhteistyötä eri asiantuntijoiden välillä. Taiteen tuominen julkiseen tilaan kestävällä, taiteellisesti laadukkaalla ja kustannustehokkaalla tavalla edellyttää sekä kaupunki- ja yhdyskuntasuunnittelun asiantuntijoiden että taidemaailman osaamista ja taitoa näiden yhteen nivomiseksi.

Avainsanat: julkinen taide, taideohjelmat, yhdyskuntasuunnittelu, kaupunkikehittäminen

Tieteellinen esitys

Eeva Aarrevaara, Sampo Malin, Lotta Pyykkönen, Raine Vihelmaa / LAB-ammattikorkeakoulu

Monialainen koulutus: Taide yhdyskuntasuunnittelussa

Esitys käsittelee uudenlaisen monialaisen Taide yhdyskuntasuunnittelussa täydennyskoulutuksen kehittämistä ja ensimmäisen koulutuskokonaisuuden tuloksia.

Taide liittyy kaupunkialueiden ja julkisten tilojen kehittämiseen ja suunnitteluun. Projektissa pilotoidaan uudenlaista monialaista täydennyskoulutusta. Koulutuksessa lisätään julkisen taiteen tekemiseen ja yhdyskuntasuunnitteluun osallistuvien asiantuntijoiden osaamista yhteisestä suunnitteluprosessista. Esitys keskittyy monialaisen koulutuksen kehittämiseen ja sen ensimmäisestä koulutuspilottista saatuihin tuloksiin.

Koulutusta on rakennettu työelämälähtöisesti ja käytännönläheisesti. Monialaisen koulutuksen kehittämisellä parannetaan julkisen taiteen ja yhdyskuntasuunnittelujen prosesseja, joita toteutetaan kaupungeissa ja kunnissa. Taustakysymykset ovat: Mitkä ovat näiden alojen osaamistarpeet, kun he joutuvat yhteiseen suunnitteluprosessiin? Millaista tietoa heille tulisi toistensa aloista jakaa? Koulutuskokonaisuutta on tehty iteroimalla: toteutusta on refleктоitu ja muokattu sen edetessä. Koulutuksen lopputehtävänä on moniammatillisesti toteutettu konseptitasoinen suunnittelutehtävä Lahden ja Lappeenrannan kaupunkikohteisiin.

Esityksessä tuodaan esille ensimmäisestä koulutuksesta saadut tulokset ja kehittämistarpeet. Opiskelijoiden oppimispäiväkirjat ja monialainen suunnittelutehtävä tuottavat työryhmälle laadullista aineistoa, joka nostaa esille yksilölliset kokemukset ja haasteet sekä edistää koulutuksen jatkokehittämistä. Toteutuksen avulla on myös päästy testaamaan monialaisen asiantuntijaryhmän tuottamaa koulutussisältöä. Työryhmä toteuttaa toisen koulutuspilottin ensimmäisen pilottin kokemusten ja tulosten pohjalta. Projekti tuottaa myös uudenlaista aineistoa moniammatillisen suunnitteluprosessin toteuttamiseen.

Avainsanat: moniammatillisuus, koulutus, osaaminen, työelämälähtöisyys

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: <https://lab.fi/fi/projekti/yhdyskuntataidetta-monialaista-prosessiosaamista-julkisen-taiteen-ja>

Tieteellinen esitys

Eeva Aarrevaara, Sampo Malin, Lotta Pyykkönen, Raine Vihelmaa / LAB-ammattikorkeakoulu

Yhdyskuntasuunnittelun ja taiteen suunnitteluprosessi

Esitys käsittelee yhdyskuntasuunnittelun ja julkisen taiteen suunnitteluprosesseja ja pohtii millaisia yhtymäkohtia prosessien välillä voisi olla.

Julkista taidetta tuotetaan osana kaupunkien suunnittelua ja kehittämistä. Aiheeseen liittyviä selvityksiä on laadittu, mutta suunnitteluun liittyvä konkreettinen tieto on vielä pirstaloitunutta. Projektin taustalla on tarve kehittää yhdyskuntasuunnittelijoiden ja kuvataiteilijoiden yhteistyötä suunnitteluprosessissa. Tällä hetkellä prosessit ovat erillisiä, mikä tuottaa haasteita alojen yhteistyöhön. Esitys perustuu alueelliseen kehittämishankkeeseen Lahdessa ja Lappeenrannassa.

Esitys käsittelee suunnitteluprosessien erilaisuutta ja mahdollisia yhtymäkohtia. Keskeiset tutkimuskysymykset ovat: miten suunnitteluprosessia voitaisiin kuvata yhdyskuntasuunnittelun ja taiteellisen suunnittelun näkökulmista? Millaisia yhtymäkohtia näiden prosessien välillä voisi olla? Taustatietoa on kartoitettu kohdevierailuilla ja asiantuntijatapaamisilla sekä taiteen ja yhdyskuntasuunnittelun asiantuntijoiden yhteisellä refleктоivalla työskentelyllä. Tärkeä tiedonhankintakeino on myös monialaisen koulutuksen järjestäminen, koulutustehtävien koonti ja analysointi.

Projektissa on tunnistettu alojen suunnittelukäsityksiin ja sanoittamiseen liittyviä haasteita. Taiteilijat eivät tunnista suunnittelun käsitteitä, eikä taiteen suunnitteluprosessista löydy tietoa. Yhdyskuntasuunnittelua taas ohjaa lakisääteinen prosessi. Alojen yhteiseksi reunapinnaksi on tunnistettu ympäristöanalyysi, jota käytetään yhdyskuntasuunnittelun lähtökohtana. Analyysi voisi muodostaa hyödyllisen lähestymistavan julkisen taiteen sijoittumisen ja toteuttamisen lähtökohtiin. Yhteinen suunnitteluprosessi voi toteutua esimerkiksi taiteen konseptisuunnittelun kautta.

Avainsanat: monialainen suunnittelu, yhdyskuntasuunnittelu, julkinen taide

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: <https://lab.fi/fi/projekti/yhdyskuntataidetta-monialaista-prosessiosaamista-julkisen-taiteen-ja>

Posterit

Tapahtuma-areena, 1. kerros

Posterit ovat koko päivän esillä. Klo 12.15–13.15 niiden tekijät ovat paikalla esittelemässä postereitaan. Yleisö voi äänestää parasta posteria.

Posteri

Riitta-Maija Hämäläinen, Taru Pietilä / Päijät-Hämeen hyvinvointialue
Marju Prass, Minna-Maija Salomaa / Lahden Yliopistokampus
Päivi Sieppi, Lahden kaupunki

Monialainen ohjelma lisää luontoyhteyksiä, edistää liikkumista, syventää planetaarisen ruokavalion merkitystä ja kehittää asuinympäristöjä Päijät-Hämeessä

Luontoaskel terveyteen -ohjelma edistää monialaisesti yhteistyön kautta planetaarista terveyttä, erityisesti luontokontaktia, liikkumista, kasvispainotteita ruokaa ja asuinympäristön terveyttä.

Johdanto

Lahden kaupunki, Päijät-Hämeen hyvinvointialue ja Lahden yliopistokampus koordinoivat monimutkaisten ympäristö-, terveys- ja yhteiskuntakysymysten ajamana kymmenvuotista Lahden seudun terveys- ja ympäristöohjelmaa 2022–2032: Luontoaskel terveyteen.

Menetelmät

Luontoaskel terveyteen -ohjelma koordinoi, viestii ja tekee yhteistyötä useiden kehittämishankkeiden kanssa ohjelman kattoteemojen alla. Ohjelma järjestää toimintaa ja tapahtumia, joita täydennetään erilaisilla tutkimusmenetelmillä ja tieteellisillä ryhmillä. Useat monialaiset hankkeet edistävät tavoitteita eri väestöryhmissä, ympäristöissä ja organisaatioissa. Monet tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiohankkeet tuottavat tutkittua tietoa ja hyviä käytäntöjä, joita toteutetaan eri tavoin eri organisaatioiden kanssa yhteisyydessä ja yhteiskehittäen.

Tulokset

Organisaatioiden välisestä yhteistyöstä on tullut yleisempi käytäntö eri sidosryhmien, tutkimusryhmien ja tieteenalojen välillä terveyden, hyvinvoinnin ja ympäristön aloilla. Säännöllinen yhteistyö Lahden kaupungin, Päijät-Hämeen hyvinvointialueen ja Lahden yliopistokampuksen välillä on jatkuvaa tiimityötä ja kumppanuutta.

Yhteistyötä on laajennettu kansainvälisiin toimijoihin Planetary Health Alliancen European Hubin ja muiden verkostojen avulla. Yhteistyötä toteutetaan tieteellisissä konferensseissa, esitelmissä ja julkaisuissa, kuten Lahden yliopistokampuksen järjestämässä People and Planet -konferenssissa helmikuussa 2024.

Luontoaskel terveyteen -ohjelman integrointi eri toimintoihin on yhteinen lähestymistapa. Toimintaan kuuluu kesäkouluja yliopisto- ja lukiolaisille, Lahden tiedepäivä sekä ammatillisia koulutustilaisuuksia, kuten varhaiskasvatuksen opettajien kurssi ruoasta ja kasvusta sekä viherrakentamisen ja viherryttämisen kurssi ammattilaisille. Ohjelma tukee opiskelijoita tarjoamalla opinnäytetyön aiheita luonnon ja terveyden yhteisvaikutuksesta, ja maisteritason opinnäytetöiden määrä kasvaa jatkuvasti, mikä tarjoaa tärkeitä näkökulmia ja tuloksia ohjelman teemoihin. Useat eri hankkeet tukevat ohjelman teemojen edistämistä.

Avainsanat: luonto, luontopalvelut, yhteistyö, terveyden edistäminen, planetaarinen terveys

Posteri

Antti Knaapila, LAB-ammattikorkeakoulu

Rami Kivilahti, LAB-ammattikorkeakoulu

Biomateriaalit ja elintarviketeknologia – TKI-lähtöinen koulutus

Elintarvikealan osaajatarpeeseen vastaamiseksi LAB-ammattikorkeakoulu käynnistää syksyllä 2025 TKI-lähtöisen Biomateriaalit ja elintarviketeknologia -insinöörikoulutuksen.

Elintarvikealalla on suuret kasvumahdollisuudet niin Päijät-Hämeessä kuin valtakunnallisestikin. Suomen hallituksen tavoitteena on kaksinkertaistaa ruokavienti vuoteen 2031 mennessä. Kasvunsa tueksi elintarvikeala tarvitsee osaajia. Osaajatarpeeseen vastaamiseksi LAB-ammattikorkeakoulu käynnistää syksyllä 2025 Biomateriaalit ja elintarviketeknologia -insinöörikoulutuksen. Tavoitteena on nykyaikainen koulutus, joka tukeutuu LAB-ammattikorkeakoulun vahvaan elintarvikealan tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan (TKI) sekä kiertotalousosaamiseen.

LAB-ammattikorkeakoulun Food Pilot Plant -tuotekehitysympäristössä ja ruokaviennin edistämiseen tähtäävällä Food Campus Finland -yhteistyöalustalla toimiva TKI-henkilöstö osallistuu opetushenkilöstön kanssa opetussuunnitelman laatimiseen ja opetukseen. Lisäksi hyödynnetään LAB-ammattikorkeakoulun laajoja yhteistyöverkostoja elintarvikealan yritysten ja oppilaitosten kanssa. TKI-kytkennän kautta opetuksessa voidaan soveltaa alan uusinta tietoa, ratkaista työelämälähtöisiä harjoituksia ja tutustuttaa opiskelijat TKI-toimintaan.

Koulutuksen laajuus on 240 op, josta 40 op on yleisopintoja (matematiikkaa, luonnontieteitä, kieliä ja viestintää), 90 op ammatillisia ydinopintoja ja 60 op vaihtoehtoisia opintoja. Lisäksi tutkintoon sisältyy harjoittelua ja opinnäytetyö. Koulutus toteutetaan päiväopetuksena LAB-ammattikorkeakoulun Lahden kampuksella, ja sen voi suorittaa päätoimisesti opiskellen 3,5–4 vuodessa. Opinnoissa syvennyttään erityisesti Päijät-Hämeen elintarviketeollisuuden keskeisten raaka-aineiden (viljat ja vesi) jalostamiseen turvallisiksi, terveellisiksi ja hyvänmakuisiksi tuotteiksi koti- ja vientimarkkinoille (mylly- ja leipomotuotteet sekä juomat). Opintojaksojen läpileikkaavina teemoina ovat kestävyys ja vastuullisuus. Koulutusohjelmasta valmistuvat insinöörit ovat tuotekehityksen, valmistuksen, laadun ja työnjohtamisen osaajia.

Avainsanat: koulutus, insinööri, elintarvikkeet, tuotekehitys, TKI-toiminta, vienti

Poster

Jasmine Savallampi, LUT University

Natasha Järviö, LUT University

Laia Dalmau Arredondo, University of Helsinki

Improving biodiversity LCA of regenerative agriculture using eDNA

Our study aims to improve biodiversity impact assessment in regenerative farming by using environmental DNA technology to gather data on species presence and richness in Finnish farms.

Biodiversity is deteriorating rapidly, and food production is one of the most important contributors to this decline (IPBES, 2019, Campbell et al. 2017). Thus, it is important to think about more biodiversity friendly ways to produce our food. Life cycle assessment (LCA) is one tool used for this purpose. However, current biodiversity LCA methods do not consider different farming practices very well which is problematic (Järviö et al. submitted). Therefore, methods need to be developed to tackle this problem.

Regenerative farming means producing food in a way that benefits both the farmer and nature through improved soil health, thereby increasing carbon sequestration and supporting biodiversity (Schreefel et al. 2020). The objective of this study is to improve the biodiversity impact assessment for regenerative farming in Finland by using environmental DNA (eDNA). With eDNA it is possible to detect traces of organisms in the environment which have been left e.g. through shedding cells and feces (Taberlet et al. 2018). We will measure species richness, as an indicator of biodiversity levels, of regenerative crop fields (n=8) and pastures (n = 6) using eDNA and compare these with species richness of conventional crop fields (n = 8) and pastures (n =6) in the southern part of Finland. Additionally, species richness of traditional rural biotopes (TRBs) (n = 8) is measured to represent seminatural areas as a natural reference point in this study. eDNA samples of plants, soil, and flying insects were taken in August and September of 2024 and will be analyzed for the presence of different species of fungi, bacteria, plants, arthropods, and soil invertebrates.

The difference in species richness of regenerative farming or conventional farming with that of TRBs is used to create new characterization factors for life cycle biodiversity impact methods. Accurate estimates on the potential benefits of regenerative farming on farmland diversity using LCA will help farmers, politicians and other decision makers to support the transition of the agricultural sector.

Key words: biodiversity, regenerative farming, eDNA, LCA

Posteri

Katja Lahikainen, LUT-yliopisto

Jaana Ryyänen, LUT-yliopisto

Materiaalikiertoklustereiden vahvistaminen

Materiaalikiertojen liiketoimintaklustereiden vahvistamien -hankkeessa kehitetään korkeaan biotalousosaamiseen tutkimus- ja kehitystoimintaa, sekä Päijät-Hämeen alueen yritysten liiketoimintaa.

Materiaalikiertojen liiketoimintaklustereiden vahvistamien -hankkeessa Päijät-Hämeen alueella kehitetään korkeaan biotalousosaamiseen liittyvää liiketoimintaa. Hanke yhdistää alueen yritykset, yliopistojen ja korkeakoulujen pilottiympäristöt ja tutkimusinfrastruktuurin tukemaan materiaalien kiertoa ja resurssien optimaalista hyödyntämistä. Hankkeessa rakennetaan materiaalivirtalähtöisesti biomassat ja -kuidut -yritysklusteri sekä useita toimijoita yhdistävä biohiiliklusteri.

Kehitettävien klustereiden liiketoiminta perustuu biomassojen, erilaisten kuitumateriaalien sekä biomassapohjaisten jäte- ja sivutuotteiden jalostusasteen nostoon, symbioottiseen hyödyntämiseen, prosessointiin tai näistä saatavien tuotteiden loppukäyttöön. Klusterit syntyvät kartoittamalla jo olemassa olevaa osaamis- ja infrapääomaa yhdessä alueen yritysten kanssa kiertotaloutta edistäväksi TKI-ekosysteemiksi.

Toiminnan lähtökohtana ovat yritysten liiketoiminnan kehitystarpeet, joihin vastaamalla liiketoimintaa kasvatetaan ja monipuolistetaan yhdessä. Hanke edistää Lahden kaupungin ekosysteemisopimuksessa annettuja materiaalikiertotalouden tavoitteita ja luo edellytyksiä huippuluokan innovaatioille ja kansainväliselle liiketoiminnalle.

Hankkeen keskeisimmät toimenpiteet ovat: 1) yritysysteistyön tiivistäminen 2) biomassoihin ja -kuituihin perustuvan TKI-ekosysteemin muodostaminen 3) TKI-yhteistyö, kuten pilotoinnit ja demonstraatiot, joissa hyödynnetään teollisia sivuvirtoja ja jätteitä.

Saavutetut ja odotettavissa olevat tulokset: Hanke lisää yritysten ymmärrystä ekosysteemien eduista ja mahdollisuuksista, parantaa palveluiden ja tiedon saavutettavuutta ja aloittaa uusia kehitysprojekteja. Ekosysteemi klustereineen vahvistaa Lahden seudun vetovoimaa bio- ja kiertotalouden keskuksena, lisää alan investointeja ja helpottaa uusien yritysten sijoittumista alueelle.

Avainsanat: Kiertotalous, TKI-toiminta, aluekehitys

Posteri

Tiia Tuomisto, Niina Sallinen, Susanna Vanhamäki, Tuuli Mirola, Kaisa Leka / LAB-ammattikorkeakoulu

Työntajan haasteet kestävän työmatkaliikkumisen edistämisessä

Työnantajalla on merkittävä rooli kestävän liikkumisen mahdollistajana. Käytäntöjään kehittämällä ja yhteistyössä kunnan kanssa työnantaja voi edistää kulkutapamuutosta.

Liikenneperäisten CO₂-päästöjen vähentäminen on keskeisessä roolissa Lahden ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Noin 66 % Päijät-Hämeen alueella tehtävistä matkoista autoillaan. Työmatkaliikkuminen kattaa matkoista 17 %, joten muutokset työmatkaliikkumisen kulkutavoissa ovat välttämättömiä. Keskimääräinen työmatka Lahden alueella on 6,7 km. Lyhyet matkat voivat mahdollistaa siirtymän autoilusta kestäviin kulkutapoihin. Työnantajan toimet voivat toisaalta edistää tai rajoittaa kestävää työmatkaliikkumista. Sycla-hankkeessa on selvitetty kestävän työmatkaliikkumisen työnantajataso esteitä.

Tutkimusaineisto kerättiin viidestä päijäthämäläisestä työnantajaorganisaatioista. Aineiston keruu toteutettiin temaattisilla ryhmähaastatteluilla, joihin osallistui 16 henkilöä. Henkilöt edustivat työnantajaorganisaatioiden strategista johtoa, vastuullisuusjohtoa, henkilöstöhallintoa sekä esihenkilöitä. Lisäksi työmatkaliikkumisen työnantajataso esteitä kartoitettiin havainnointikierroksilla organisaatioiden toimitiloissa (8 kpl).

Tuloksina tunnistettiin neljä työnantajataso haastetta: 1) työmatkaliikkumisen puuttuminen työnantajaorganisaatioiden strategioista ja käytänteistä, 2) työmatkaliikkumisen etujen ja kannustimien yksipuolisuus, 3) työpaikan tilat eivät tue kestävien kulkumuotojen käyttöä, ja 4) toimitilojen saavutettavuus joukkoliikenteellä tai aktiivisilla kulkumuodoilla.

Organisaatiotason haasteiden selittäminen edellyttää strategioiden ja kannustimien uudelleentarkastelua ja kestäviä työmatkoja tukevien tilojen kehittämistä. Yksipuoliset, usein autoiluun kannustavat käytänteet eivät tue aktiivisia kulkumuotojen käyttäjiä, joilla on erilaiset tarpeet henkilökunnan tiloille. Kestävän työmatkaliikkumisen esteiden purkaminen edellyttää myös yhteistyötä työnantajien ja kunnan välillä systeemisen muutoksen aikaansaamiseksi. Siten Lahden kaupungin ja työnantajien yhteistyöllä on tärkeä rooli kulkutapamuutoksen mahdollistajina.

Avainsanat: kestävä työmatkaliikkuminen, haasteet, työnantajat, Lahti

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: Konferenssiartikkeli Smart Cities & Smart Regions 2024

Posteri

Katri Angelin, LAB-ammattikorkeakoulu
Melina Laaksonen, LADEC Oy

13-INSHAPE -hanke liikunta- ja hyvinvointialan yritysten tukena

INSHAPE-hanke vahvistaa Päijät-Hämeen liikunta- ja hyvinvointialan yritysten kilpailukykyä ja innovaatioekosysteemiä, tukien samalla terveellisempien ja aktiivisempien elämäntapojen omaksumista.

INSHAPE-hanke on Euroopan unionin rahoittama tutkimus- ja kehityshanke, joka saa rahoituksensa Interregional Innovation Investments (I3) Instrument -ohjelmasta. Hanke keskittyy liikunta- ja hyvinvointialan yritysten tukemiseen erityisesti Päijät-Hämeen alueella. Sen päätavoitteena on vahvistaa alueen pk-yritysten kilpailukykyä ja innovaatiopotentiaalia kehittämällä niiden toimintaympäristöä osana laajempaa eurooppalaista innovaatioekosysteemiä.

Hankkeen toteutuksessa painottuu yritysten ja tutkimuslaitosten välinen yhteistyö, uusien tuotteiden ja liiketoimintamallien kehittäminen sekä digitaalisten ratkaisujen hyödyntäminen. Hankkeen puitteissa järjestetään useita työpajoja, joiden avulla tuetaan innovaatioiden syntyä ja edistetään verkostoitumista niin paikallisesti kuin kansainvälisestikin. Näiden työpajojen kautta pyritään luomaan uusia yhteistyömahdollisuuksia myös eurooppalaisten kumppaneiden kanssa. Kokonaisuudessaan INSHAPE-hankkeen odotetaan olevan merkittävä voimatekijä Päijät-Hämeen liikunta- ja hyvinvointialan yritysten kehityksessä ja terveellisten elämäntapojen edistämisessä.

Hankkeeseen osallistuu laaja joukko kansainvälisiä ja paikallisia kumppaneita, jotka edustavat sekä yritys-elämää että tutkimuskenttää. Päijät-Hämeen alueelta mukana ovat LAB-ammattikorkeakoulu, Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy sekä Toisintekijät, ja mukaan on tulossa lisää yrityksiä. Hanketta koordinoi Alankomaiden Cluster Sports and Technology, ja yhteistyössä ovat mukana myös kumppanit Kainuusta, Lapista, Unkarista, Alankomaista, Belgiasta ja Espanjasta. Näiden kumppaneiden asiantuntemus ja verkostot tuovat lisäarvoa erityisesti innovaatioiden ja liiketoiminnan kehittämisessä.

INSHAPE-hankkeen keskeisenä tavoitteena on vahvistaa Päijät-Hämeen alueen pk-yritysten kilpailukykyä ja luoda niille uusia mahdollisuuksia kansainvälisille markkinoille. Yhteistyön ja innovaatiotoiminnan avulla hanke edistää myös eurooppalaista liikunta- ja hyvinvointialaa kokonaisuutena.

Avainsanat: Liikunta-ala, hyvinvointiala, pk-yritys, innovaatioekosysteemi, kansainvälisyys

Posterit

Emma Rautava, Sosiaalialan osaamiskeskus Verso / Päijät-Hämeen hyvinvointialue
Taija Nöjd, LAB-ammattikorkeakoulu

Osallisuuden vahvistamista yksilölähtöisesti ja yhteisöllisesti

NEAR-hanke vahvistaa osallisuutta sosiaalipalveluissa edistämällä yksilölähtöisiä ja yhteisöllisiä lähestymistapoja hyviä käytäntöjä jakaen ja Euroopan alueiden välistä yhteistyötä edistäen.

Koronapandemia on osoittanut, että sosiaalipalvelut eivät ole riittävästi pystyneet vastaamaan erityisesti kaikkein haavoittavimmissa tilanteissa olevien ihmisten tarpeisiin. Palvelut näyttävät siiloina, joista puuttuu kokonaisvaltainen näkökulma. NEAR – NEW social sERVICES: Innovative tools and skills for person-centered and community-based social models -hankkeen tarkoituksena on vastata näihin haasteisiin.

Euroopan unionin Interreg Europe -ohjelman rahoittama hanke toteutetaan vuosina 2023–2027. Siihen osallistuu kumppaneita Espanjasta, Tšekistä, Belgiasta ja Italiasta sekä Suomesta Päijät-Hämeen hyvinvointialue ja LAB-ammattikorkeakoulu. Hankkeessa edistetään Euroopan alueiden välistä yhteistyötä, hyvien käytäntöjen jakamista sekä aluepolitiikan toimeenpanoa ja kehittämistä. Hankkeen toimenpiteet kytkeytyvät Suomessa Päijät-Hämeen hyvinvointialueen osallisuusohjelman jalkauttamiseen ja kehittämiseen.

Hankkeen lähtökohtana on yksilölähtöinen ja yhteisöllinen lähestymistapa (person-centered and community-based approach), joka korostaa yksilöllisyyttä, kokonaisvaltaisuutta sekä läheisten ja yhteisön merkitystä asiakastyössä. Yhteisön resursseja ja vahvuuksia voidaan hyödyntää yksilöiden toimijuuden tukemisessa, ja vastaavasti yksilöillä on vahvuuksia ja annettavaa yhteisöille. Yksilölähtöinen ja yhteisöllinen lähestymistapa edellyttää muutosta sosiaalisen työn ammatillisissa käytännöissä ja ammattilaisen roolissa asiantuntijan ohella saattajaksi, tukijaksi, ohjaajaksi ja motivoijaksi.

Hanke toimii sekä alueellisella tasolla paikallisesti että alueiden välisellä tasolla kansainvälisesti. Tavoitteena on tunnistaa ja jakaa yksilölähtöisiä ja yhteisöllisiä sosiaalisen työn käytäntöjä. Alueet tunnistavat ja mallintavat hyviä käytäntöjä ja työtapoja sekä jakavat niitä kumppanialueille, jotka soveltavat niitä paikallisesti. Samalla tunnistetaan osaamista, jota ammattilaisilla tulisi olla. Jakaminen tapahtuu muun muassa opintovierailujen ja henkilöstövaihtojen kautta.

Posteri

Marianne Valola, Lahti Glass Technology Oy

Jarmo Sopenan, Lahti Glass Technology Oy

Lasikuidun valmistuksessa syntyvän sivuvirran kierrätyksen hyödyt

Lasikuitua valmistetaan maailmanlaajuisesti miljoonia tonneja vuosittain. Jopa 10 % tästä voi päätyä jätteenä kaatopaikoille. Lahti Glass Technology Oy kehittää kestäviä ratkaisuja tähän ongelmaan.

Lasikuidun valmistuksessa käytetään paljon raaka-aineita ja energiaa. Prosessissa syntyy sivuvirta, jonka hävittäminen on vaikeaa ja kallista. Tätä sivuvirtaa on yleisesti käsitelty jätteenä ja sitä on kuljetettu kaatopaikoille. Lahti Glass Technology Oy kehittää prosesseja, joilla lasikuidun valmistuksessa syntyvää sivuvirtaa kierrätetään lasikuidun raaka-aineeksi ja muiksi hyödynnettäviksi jakeiksi esimerkiksi rakennusteollisuuteen. Kierrätetyn lasikuidun prosessointi uudeksi lasikuiduksi kuluttaa vähemmän energiaa kuin lasikuidun valmistaminen neitseellisistä raaka-aineista.

Jos kehitystyö olisi helppoa, sitä tekisivät kaikki. Ongelmat ovat visaisia, mutta onnistuessaan Lahti Glass Technology Oy:llä on upeat näkymät. Jätteen määrän vähentäminen on maailmanlaajuinen tavoite ja lasikuituvalmistajat etsivät kuumeisesti kestäviä ratkaisuja lasikuidun valmistuksessa syntyvän sivuvirran käsittelyyn.

Lahti Glass Technology Oy:n toimipiste sijaitsee Lahdessa Sopenkorven kaupunginosassa. Yritys työllistää 25 tekniikan ammattilaista: Mekaniikka-, sähkö- ja automaatio suunnittelijoita sekä myynnin ja projektitoiminnan ammattilaisia. LUT yliopiston konetekniikan maisteriopiskelija Marianne Valola tekee diplomityötä lasikuidun sivuvirran kierrätyksestä ja seulonnan tuloksen optimoinnista.

Avainsanat: Kierrätys, lasikuitu, innovaatio, potentiaali, luonnonvarat, seulonta

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: Marianne Valolan diplomityö valmistuu keväällä 2025

Posteri

Annukka Heinonen, LAB-ammattikorkeakoulu
Tiia Tuomisto, LAB-ammattikorkeakoulu

Kestävämpää tavaralogistiikkaa haja-asutusalueille

Pakettipalveluiden kehittämistarve korostuu pitkien välimatkojen, asukkaiden erilaisten tarpeiden sekä liikkumisen kestävyysvaateiden vuoksi. Ratkaisuja kartoitetaan päijäthämäläisten kanssa pilotein.

Kaupungeissa ja haja-asutusalueilla asukkaiden tarpeet voivat olla erilaisia. Haja-asutusalueiden asukkaat joutuvat tilaamaan erikoisliikkeiden tuotteita yhä useammin verkkokaupoista kivijalkaliikkeissä asioinnin sijaan. Tämä kasvattaa tarvetta toimiville pakettipalveluille myös matalan volyymin alueilla ja etäisyyksien kasvaessa. Näin ollen toimitusten kestävyyttä tulee tarkastella ja kehittää. Tässä työssä on roolinsa kunnille, yrityksille, asukkaille ja muille sidosryhmille, jotta ratkaisut tukevat alueiden elinvoimaisuutta kestävyysnäkökohdat huomioiden.

KELPO – kestävän liikenteen pilotit Päijät-Hämeessä-hankeessa (EAKR) toteutettiin kesällä 2024 pakettipalvelutarpeita ja toiveita koskeva kysely. Kohderyhmänä olivat valittujen haja-asutusalueiden (Kärkölä, Sysmä, Padasjoki) asukkaat. Lisäksi haastateltiin alueella toimivia logistiikkatoimijoita.

Kestävyyden näkökulmasta tulisi suosia noutamista kotiinkuljetuksen sijaan, kun etäisyydet ovat pitkiä. Näin logistiikkatoimitukset voidaan keskittää muutamiin pisteisiin. Kyselyn tulokset vahvistavat näkemystä, että lokerikkonoudot koetaan mieluisimmiksi helppouden ja joustavuuden takia. Vastaajat pyrkivät yhdistämään asiointimatkoja ja hoitavat pakettiasioita muun asioinnin ohessa.

Toimijat ovat puolestaan tunnistaneet käyttövoimamuutoksessa taloudellisia hyötyjä. Laajempaa siirtymää haastavat muutokseen tarvittavat investoinnit sekä pidempien välimatkojen kulkemiseen liittyvät käytännön asiat kuten latauspisteet. Nykyisellään sähköisen kaluston kantama mahdollistaa jakelun taajamissa.

Päästötavoitteiden kannalta kunnan tulisi mahdollistaa toimintaedellytyksiä liikenteen sähköistymiselle. Tämä vaatii vuoropuhelua sidosryhmien kesken, poliittista tahtoa ja tulevaisuuteen suuntautuvaa näkemystä.

Kestävämpien käytänteiden toimivuutta pilotoidaan alueella 2024–2026. Tavaralogistiikka on murroksessa eivätkä samat ratkaisut toimi kaikkialla. Entä jos toimitukset noudetaan kylätalon maitolaiturilta tai niitä kuljettaa drone?

Avainsanat: kestävä kehitys, tavaralogistiikka, haja-asutusalueet, sähköinen liikenne

Julkaisu, johon abstrakti perustuu: <https://lab.fi/fi/projekti/kestavan-liikenteen-pilotit-paijat-hameessa-kelpo>

Posteri

Saila Juntunen, Päijät-Hämeen liitto

Mai-Brit Salo, Päijät-Hämeen liitto

Liikkuva Päijät-Häme 2030: Liikkumisen vallankumous yhteistyöllä

Liikkuva Päijät-Häme 2030 -ohjelma toimii uudenlaisen tavoitteellisen yhteistoiminnan fokuksijana päijäthämäläisten fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi ja paikallaanolon vähentämiseksi.

Liikkuva Päijät-Häme 2030 -ohjelman päämääränä on kaikkien päijäthämäläisten fyysinen aktiivisuuden lisääntyminen ja paikallaanolon väheneminen. Painopisteenä lapset, nuoret ja lapsiperheet unohtamatta muita ryhmiä. Liikkuva Päijät-Häme ohjelma laadittiin, koska

- suomalaisten fyysinen aktiivisuus on laskenut kaikissa ikäryhmissä
- liikkumattomuus on kansantaloudellinen ongelma
- liikkumattomuus heikentää toimintakykyä ja oppimista, lyhentää työuria, lisää sairauksia, vaikuttaa maanpuolustuskykyyn ja yleiseen jaksamiseen
- kestävillä kulkutavoilla tapahtuva liikkuminen edistää ihmisten hyvinvoinnin ja terveyden lisäksi myös ilmastotavoitteita sekä luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä

Yhteistyön tiivistäminen ja vastuunjaosta sopiminen. Toiminnan kehittäminen ja toteutus osaprojektien (liikuntaneuvonta, harrastaminen, olosuhteet, TKI, viestintä) kautta. Projektien vetovastuun jakautuminen toimijoiden kesken. Kokonaisuuden koordinoinnista vastaa Päijät-Hämeen liitto. Ohjelman toteutumisen vuosittainen seuranta ja raportointi maakuntahallitukselle, kuntiin, hyvinvointialueelle sekä laajemmin toimijoille vuosittaisessa avoimessa seminaarissa.

Tulokset ja johtopäätökset:

Yhteistyö on vahvistunut. Liikkumisen edistämisen kokonaisuudessa on korostunut osaamisen ja hyvien käytäntöjen jakaminen sekä yhteinen tekeminen organisaatiokeskeisen kehittämisen sijaan. Tietojohtaminen ja hankeyhteistyö on tiivistynyt. Esim. järjestetty hankeklonnikkoja Suomi liikkeelle -ohjelman rahoitushakuihin ja hankittu käyttöoikeus Rajattomasti liikuntatietoa -tietoaalustalle. Ohjelman toteutukseen on haettu aktiivisesti rahoitusta erilaisista rahoituskanavista.

Liikkuva Päijät-Häme 2030 -ohjelman poikkihallinnollisuus ja laajuus mahdollistavat eri toimijoiden liittymisen mukaan ohjelman toteutukseen. Liikkumisen edistämisen ekosysteemi on muodostumassa ja sitä kehitetään edelleen paikalliset ja valtakunnalliset tavoitteet huomioiden.

Avainsanat: Liikkumisen edistäminen, fyysinen aktiivisuus, yhteistyö

Posteri

Anna Palokangas, LAB-ammattikorkeakoulu

Sini Roine, LAB-ammattikorkeakoulu

MAKE and make again – korjauksella ja kierrolla uutta arvoa

Muotoilulla arvoa kasvavasta elinkaaresta –hanke edistää päijäthämäläisten yritysten kiertotalousosaamista, tuottaa uutta arvoa käytöstä poistuville tuotteille ja pyrkii muuttamaan kulutuskäytöstä.

EU:n tavoitteena on pyrkiä pois "take-make-waste"-toimintatavasta, jossa kiertotalousajattelun vastakohtaisesti toimitaan lineaarisesti: otetaan raaka-aine(et), valmistetaan siitä tuote ja käytön jälkeen heitetään pois.

Muotoilulla arvoa kasvavasta elinkaaresta –MAKE –hankkeen tavoitteena on luoda Päijät-Hämeen alueelle verkosto ja toimintamalli, joiden avulla edistetään tuotteiden elinkaaren pidentämistä ja niiden kierrossa pysymistä. Hankkeessa huomioidaan "make"-, eli valmistusvaihe, jossa suunnitellaan kestäviä tuotteita, mutta sen lisäksi pyritään kierrättämään tuotteita korvaamalla "waste"-vaihe uusiotuotannolla.

Osallistavan muotoiluprosessin avulla pk-yritykset tulevat osaksi toimintaa. Hankkeessa yhdistetään Päijät-Hämeen yritykset ja toimijat kehittämään alueen kiertotaloutta. Jokainen yritys pystyy kehittämään omaa liiketoimintaansa ja samalla vaikuttamaan yhteiseen toimintamalliin. Osallistavalla toiminnalla luodaan yritysten yhteistyötä tukeva verkosto sekä kartoitetaan alueen nykyisiä valmiuksia kiertotalouteen ja tuotteiden elinkaaren pidentämiseen. Osallistavan toiminnan lisäksi kasvatetaan päijäthämäläisten yritysten osaamista kiertotalouden mukaisesta suunnittelusta ja uusiotuotannosta.

Hankkeen tuloksena syntyy toimintamalli, joka tukee yritysten yhteistyötä ja mahdollistaa uusia liiketoimintamalleja, jotka perustuvat muotoilun hyödyntämiseen tuotteiden elinkaaren kasvattamisessa. Toimintamallia tuetaan digitaalisella alustalla, joka sisältää mm. tietoa tuotteista ja mahdollisuuksista pidentää niiden elinkaarta, esimerkiksi korjauspalveluilla tai upcyclingilla eli uusiotuottamalla vanhasta uutta.

Yritysverkoston konkreettisen toiminnan lisäksi tavoitteena on tukea vastuullista kuluttamista. Muotoilun ja visuaalisten tarinoiden kautta voidaan vaikuttaa kuluttajien ymmärrykseen vastuullisuudesta ja luoda uudenlaista positiivista mielikuvaa kiertotaloudesta ja uudelleenkäytöstä.

Hankkeen kesto: 1.8.2024-31.12.2026. Euroopan Unionin osarahoittama.

Avainsanat: Muotoilu, kiertotalous, kestävä liiketoiminta